

Södertörns högskola
Läraryrket
Examensarbete, 10 p
Uppsatsförfattare: Lena Youssef
och Faten Gabro
Handledare: Agneta Rehal
Examinator: Kenneth Awebro

2007-01-08

”Jag kan anpassa mig helt enkelt”
- en studie om ungdomars egen bild av sin tvåspråkighet

Förord

Uppsatsskrivandet har äntligen kommit till sitt slut. Sista punkten är satt och vår tankeverksamhet kan nu återgå till en lugnare vardag. Samtidigt som studietiden varit påfrestande har det även betytt mycket för oss, då vi fått möjligheten att undersöka ett område som intresserar och engagerar oss mycket.

Tvåspråkighetsämnet är ett område som vi har ett stort intresse för. Vi är själva tvåspråkiga och har flera gånger i vår uppväxt i Sverige stött på positiva och negativa attityder från samhället och omgivningen. Vi har många uppfattningar om vår tvåspråkighet och vill därför i vår undersökning belysa ungdomarnas uppfattningar om sin tvåspråkighet. Eftersom tvåspråkighetsämnet ligger varmt i våra hjärtan presenterar vi i vår studie nio tvåspråkiga ungdomars subjektiva självbild av sin tvåspråkighet. Vår utgångspunkt är att belysa och synliggöra ungdomarnas uppfattningar av sin tvåspråkighet och hur deras tvåspråkighet blir bemöt från samhället.

Vi är mycket tacksamma till de nio ungdomarna som varit våra informanter för undersökningen. Vi vill därför tacka er och önska er alla lycka och framgång i framtiden. Ni har varit de mest betydelsefulla personerna i vår studie. Slutligen vill vi rikta ett stort tack till vår handledare Agneta Rehal som med sin uppriktighet givit oss en lärorik handledning med goda och givande råd som varit betydelsefulla under hela studiens gång.

Lena Youssef och Faten Gabro

Innehållsförteckning:

Förord.....	
Abstract.....	
Nyckelord.....	
Sammanfattning.....	5
Inledning.....	6
Bakgrund och motivering för undersökningen.....	7
Syfte och frågeställningar.....	8
Metod och undersökningsmaterial.....	9
Vilka är assyrier/syrianer?.....	11
Forskningsläge	12
Definitioner av begreppet tvåspråkighet.....	12
Halvspråkighetsbegreppet.....	14
Synen på tvåspråkighet förr och nu.....	16
Tidigare forskning.....	17
Analys/Resultatpresentation	26
Ungdomarnas uppfattning av sin språkbehärskning – förhållandet mellan modersmålet och svenskan.....	26
Tvåspråkighet – många fördelar.....	29
Språkändvändning och språkväxling i olika situationer.....	32
Användningen av språk som gruppmarkör.....	34
Negativa attityder från omgivningen/samhället.....	36

Ungdomarnas uppfattningar och upplevelser av halvspråkighet.....	39
Osäkerhet och ambivalens.....	42
Ungdomarnas syn på framtiden.....	46
Slutdiskussion.....	48
Litteraturförteckning.....	52
Bilaga.....	53

Abstract

Bilingualism is an important knowledge in our society today. Many children talk two or more languages every day. We believe that knowledge and understanding of how and what the youth see and think about their bilingualism is something important for the society.

This study is about bilingualism. Our study intends to examine and analyze what young people think and how they see their own bilingualism. The purpose of the investigation is to examine what the youth apprehend of their bilingualism.

The result indicates that all the youth see their own bilingualism like something good and useful. The reference group regards their bilingual competence as a positive asset. The result shows that the youth also have mixed feelings towards their bilingual skills and how they are treated by society.

This study will provide a base for the reader to understand how the youth see and think about their own bilingualism and their situations.

Nyckelord

Tvåspråkighet, halvspråkighet, självbild, ambivalens,

Sammanfattning

Denna studie behandlar området tvåspråkighet. Vårt intresse för detta område grundar sig på flera faktorer. Den mest drivande är samhällets behov av en ökad förståelse för tvåspråkighet. Många studier har gjorts för att försöka utreda huruvida tvåspråkigheten påverkar personens språksituation: hämmas eller gynnas individer av sin tvåspråkighet. Svaren på dessa frågor är många gånger relativa och tvetydiga. Slutsatserna är i lika många fall också positiva i den mening att man anser att tvåspråkighet är främjande för individen. Denna studie har fokus på en grupp assyriska/syrianska ungdomar. Varför vi har valt att fokusera på just dessa är att denna grupp utgör den största minoritetsgruppen i Södertälje. Det finns ett behov av att förstå ungdomarnas situation gällande språket, särskilt i skolan. Därmed är fokus i denna studie på ungdomarna och deras självbild av tvåspråkighet. Med detta vill vi vidga förståelsen för dessa ungdomars situation genom att ge en uppfattning om hur deras tankar och känslor styr deras självbild vad gäller språken. Vidare är det viktigt att uppmärksamma hur ungdomarna uppfattar omgivningens inverkan på deras tankar och känslor. Samma frågor ställdes till de nio ungdomar som utgjorde våra informanter genom hela studien. Dessa var alla av assyrisk/syriansk ursprung och bosatta i Södertälje kommun. Vårt urval är grupp på nio ungdomar i olika åldrar från 14 år till 19 år från olika skolor och områden i Södertälje. I våra frågor har vi fokus på känslorna som ungdomarna upplever i vardagen på grund av deras tvåspråkighet. Det viktiga för oss var att finna samband orsak och verkan för deras anföranden.

Resultat av vår studie har i stora drag visat att samtliga informanter ser sin tvåspråkighet som något positivt och gynnsamt för framtiden. Alla ungdomar hävdar att de har en större förståelseförmåga och blir mer flexibla. Undersökningen visar även att ungdomarna visade en ambivalens till olika förhållanden. Flera informanter uppvisade kluvna känslor till sitt förhållande mellan sitt första och andra språk. Materialet åskådliggör dessutom ungdomarnas förhållningssätt till sina två språk de har förfogande över och i vilka miljöer språken framträder som starkast. Modersmålet dominerar mest i hemdomänen, medan svenskan framträder starkast i skolmiljön och umgängeskretsen. Resultatet visar dessutom i vilka situationer ungdomarna känner sig språkligt osäkra och hur samhället och omgivningens bemötande påverkar informanternas självbild av sin tvåspråkighet. Några uppger att skolan har haft en bidragande faktor till deras osäkerhet och andra uttrycker att samhället utifrån medfört till att de många gånger ifrågasätter deras tvåspråkighet.

Sammanfattningsvis belyser alla ungdomar att de är glada och nöjda över att ha förfogande över två språk. Detta ger enligt informanterna, dem fler möjligheter och ökad förståelseförmåga, där de har potential till att anpassa sig och verka i samhället bättre.

Inledning

Under den senaste tiden har många forskare och pedagoger intresserat sig för tvåspråkighetsområde. Tvåspråkighet är idag ett väldigt angeläget och debatterat ämne i Sverige. En stor del av Sveriges ungdomar är numera tvåspråkiga.

Titeln och citatet ”jag kan anpassa mig helt enkelt” illustrerar en av våra nio informanternas tankar om sin tvåspråkighet. I vår studie får läsaren ta del av nio tvåspråkiga ungdomars uppfattningar om sin tvåspråkighet. Ungdomarnas självbild är det fokus som starkt fångat vårt intresse och utgör vår studies tyngdpunkt. Det finns många undersökningar inom tvåspråkighetsområdet som lägger tyngden på följderna av tvåspråkigheten och då främst inom skolan. Det vi saknar är ungdomarnas syn och subjektiva uppfattning om sin egen tvåspråkighet inte enbart inom skolan utan också i allmänhet. Med detta kan man konkret få fram de faktorer som påverkar deras självuppfattning, vare sig dessa faktorer har en positiv eller en negativ inverkan. Det vi belysa här är personens självkänsla som en produkt av de omgivande förhållandena. Genom att lyfta fram ungdomarna perspektiv får läsaren orientera sig i deras verklighet, där tvåspråkigheten präglar på både gott och ont.

Diskursen om tvåspråkighet har länge omfattat den tvåspråkiga individens språkfärdigheter. Men hur betraktar ungdomarna sin tvåspråkighet och hur präglar den deras vardag? Anser ungdomarna att de är språkligt tillräckliga och anser omgivningen att de är det?

Dessa funderingar vill vi belysa i vår studie för att lyfta diskursen till ett högre plan, där vår uppgift blir att förmedla verkligheten som präglar och formar den tvåspråkiga ungdomen.

Bakgrund och motivering för undersökningen

I Södertälje, där majoriteten av befolkningen är tvåspråkiga har tvåspråkigheten länge varit ett viktigt ämne. Detta har skapat en diskurs om tvåspråkighet och dess komplexitet. Det som är

mest omdiskuterat är vilka språkfärdigheter tvåspråkiga individer besitter, är tvåspråkighet berikande eller medför tvåspråkighet svårigheter för språkinläringen?

Gunnar Tingbjörn skriver i sin bok *"Barnen, föräldrarna och språken"* att i mitten av 1960-talet hade en elev av hundra i den svenska skolvärlden ett annat förstaspråk än svenska. Under 1980-talet var det ungefär 10 % av eleverna som var tvåspråkiga. Gisela Håkansson som författat boken *"Tvåspråkighet hos barn i Sverige"* skriver att år 2000 har man räknat att cirka 12 % av barnen i den svenska grundskolan är tvåspråkiga.

Med stöd av Charlotte Johanssons bok *"Flerspråkighet i ett mångkulturellt klassrum?"* kan man konstatera att den språkliga och kulturella homogenitet som före 1960-talet kännetecknade en svensk skola har mot slutet av 1990 – talet ersatts av en mångkulturell skola som präglas av språklig mångfald. Tvåspråkighet är något som intresserat många forskare. En del menar att tvåspråkigheten utgör hinder för språkinläringen medan andra ser det som en tillgång. I den svenska debatten har man länge påpekat följderna med tvåspråkighet. Tidigare såg man enspråkighet som det normala och tvåspråkighet som något problematiskt. Men i dag har den språkliga homogeniteten bytts ut av en språklig mångfald och heterogenitet, där synen på enspråkigheten som det normala håller på att förändras.

Vi har valt att undersöka hur tvåspråkiga ungdomar ser på sin tvåspråkighet. Vår undersökning kommer att begränsas inom Södertälje där en specifik grupp assyrier/syrianer utgör vår undersökningsgrupp. Den största minoritetsgruppen i Södertälje utgörs av assyriska/syrianska människor som har två språk till sitt förfogande. Av erfarenhet som lärarkandidater i Södertälje anser vi att det finns ett behov av att förstå ungdomarnas situation gällande språket, särskilt i skolan. Anledningen till att vi har valt att undersöka just de assyriska/syrianska ungdomarna är för att de utgör en stor minoritetsgrupp i Södertälje. Vi vill också belysa att diskursen om tvåspråkighet präglar hela samhället. Numera är Sverige ett flerspråkigt land, där tvåspråkighet är ett faktum. Den svenska skolan är idag en mångkulturell arena, där många elever är tvåspråkiga. Detta medför att vi som blivande pedagoger måste tillgodose behoven som samhällsförändringen skapar. Eftersom vår målgrupp kommer att bestå av elever/ungdomar i vårt framtida yrke anser vi att det är angeläget att göra denna undersökning. Vi anser att det centrala behovet för

komplexiteten i frågan är förståelsen för den tvåspråkiga individen. Just förståelseaspekten kan i sammanhanget gynna hanteringen i frågan. Därmed anser vi att denna studie är en betydelsefull utgångspunkt för att vidga förståelsen för de ungdomar som har två språk till sitt förfogande. Denna kunskap tycker vi är en nödvändighet för vår lärarprofession.

Syfte och frågeställning

Vårt övergripande syfte med denna studie är att undersöka tvåspråkiga assyriska/syrianska ungdomars självbild av sin tvåspråkighet. Det vi vill belysa är den subjektiva upplevelsen hos dessa ungdomar. I och med att tvåspråkighet är ett angeläget ämne i det mångkulturella Sverige anser vi att det är viktigt att undersöka ungdomarnas uppfattningar av sin tvåspråkighet, främst genom att studera ungdomarnas inre och yttre konflikter som de stött på. Syftet är alltså att försöka fånga intervjugruppens uppfattningar av sin tvåspråkighet och vilka attityder de mött i samhället, samt undersöka hur de intervjuade ungdomarnas språkändvändning präglar deras vardag för att därmed kunna påvisa att språkvalet dominerar olika beroende på miljön.

De frågeställningar vi valt att behandla är följande:

- 1 Vilka uppfattningar har ungdomarna om sin tvåspråkighet?
- 2 Vilka attityder har ungdomarna mött till sin tvåspråkighet?
- 3 Vilket språk väljer ungdomarna att använda i olika situationer?
- 4 Hur uppfattas begreppet halvspråkighet av ungdomarna?
- 5 Hur ser ungdomarna på framtiden och sin tvåspråkighet?

Metod och undersökningsmaterial

Vår utgångspunkt i vår studie är empirisk och en kvalitativ metod har tillämpats. All material har

spelats in med en diktafon. Därefter har vi transkriberat materialet som utgör vår analys. De metoder vi valt att tillämpa är främst den indirekta informationssamlingen. Till denna metod tillhör en intervjuundersökning. Intervjuerna med eleverna skall vara öppna med inslag av fritt berättande. Med intervjufrågorna avser vi att få uppfattning om självbilden de har om sin tvåspråkighet och vilket utrymme de två språken får i deras vardag. För att inte ungdomarna skulle präglas och inspireras av varandras diskussioner genomfört intervjuerna individuellt. Detta kommer att lyfta varje individs tanke och ge rikare materialstoff. Som underlag för intervjuerna har vi läst boken ”*Praktisk intervjuteknik*” (1994) av Mats Ekholm och Anders Fransson.

Vi har genomfört intervjuer med nio assyriska/syrianska ungdomar från Södertälje. Vi har valt våra intervjupersoner via vår personliga kontakt, exempelvis genom vår verksamhets förlagda utbildning. På så sätt kunde vi garantera att ungdomarna var diskussionsvilliga och verbala. För att få nyanserade svar har vi sökt upp både killar och tjejer av åldrarna 14 - 18 år. Fyra av informanterna bestod av killar och fem bestod av tjejer. Detta tror vi gynnar studien, då vårt syfte är att komma i kontakt med de inre och yttre konflikterna som präglar de tvåspråkiga ungdomarna. I och med ålder - och könsblandningen får vi rikare data att behandla. Det är även viktigt för oss att få en överblick av ungdomarnas personliga åsikter och har därför genomfört intervjuerna individuellt. För att åstadkomma en neutral rumsstämning valde vi att intervjuerna skulle utföras på ett bibliotek i Södertälje. Våra informanter som figurerar i studien är benämnda med kodnamn för att de inte skall kunna identifieras. Därmed kommer vi också att namnge skolorna med fingerade namn för att inte försumma integriteten.

En viktig del av bearbetningen av intervjumaterialet är att placera det i en kontext. Därmed är det viktigt att få en bild av vilka ungdomarna är, det vill säga framföra informanternas ålder, kön, skola, årskurs och födelseland. På så sätt kan man tolka och koppla materialet till intervju personens bakgrund, vilket är betydelsefullt för bearbetningen. Därför kommer vi här nedan att presentera var och en av informanterna.

Inledningsvis vill vi kort säga att det inte är helt enkelt att fastställa vem som ska anses vara tvåspråkig. Men eftersom alla våra informanter har varit i kontakt med både sitt modersmål assyriska/syrianska och svenska från tidig ålder anser vi att de utan tvivel är tvåspråkiga. Samtliga ungdomar talar omväxlande assyriska/syrianska och svenska i sin vardag. De bor i

Södertälje där en stor del av befolkningen utgörs av assyrier och syrianer.

Mira är 15 år och går i Rosenskolan. Hennes föräldrar är födda i Syrien och har dessutom bott i Algeriet i sju år. Miras skola representerar flera språk och kulturer, cirka 40 % utgörs av de assyriska/syrianska ungdomarna språket. Miras storebror Rami är 18 år, till skillnad från hans syster är han född i Syrien och ankom tillsammans med sina föräldrar till Sverige i spädbarnsålder. Han läser tredje året på samhällsprogrammet i Andersgymnasiet och funderar på att studera till datatekniker efter gymnasiet. Niklas som är 16 år går första året på samhällsprogrammet på Andersgymnasiet, hans föräldrar är födda i Syrien och behärskar språken assyriska/syriansk, arabiska och svenska. Även Linda som är 17 år går på Andersgymnasiet och läser naturvetarprogrammet. Hennes föräldrar är födda i Syrien och talar båda assyriska/syrianska, arabiska och svenska. Andersgymnasiet är kännetecknat av en stor språklig mångfald. Assyriska/syrianska är det språket som mest dominerar skolans mångfald. Lindas storasyster heter Mariella och går tredje året på Deagymnasiet. Hon läser samhällsprogrammet och har framtidsplaner på att studera till jurist efter gymnasiet. Mariellas klasskamrat Vanessa som är 19 år läser även hon samhällsprogrammet på Deagymnasiet. Hennes föräldrar är födda i Turkiet och flyttade till Sverige i början av 1980 – talet. Deagymnasiet är en mångkulturell skola, cirka 20 % av skolan elever är assyriska/syrianska ungdomar. Niklas syster Melinda är 15 år och går sista året på grundskolan i Centrumskolan. Melinda går i en internationell klass där alla ämnesundervisning sker på engelska. Hon behärskar språket engelska väldigt bra och är oerhört intresserad av språk. Centrumskolan är en f – 9 skola där majoriteten av eleverna är Assyrier/syrianer. Förutom de allmänna klasserna och engelskspråkiga klasserna finns även förberedelseklasser. Orre är 15 år och går i årskurs 9 i Tornskolan. Skolan är ganska mångkulturell där flera olika språk representerar skolan. Hans mor är född i Libanon och hans far är född i Syrien, båda föräldrarna kan tala assyriska/syriansk, arabiska och svenska. Vår yngsta informant är Johan 14 år. Han går i årskurs 8 i Skogsskolan. Han är Mariella och Lindas lillebror. Åtta av de nio tvåspråkiga ungdomarna är födda och uppväxta i Södertälje, Rami kom som vi nämnt ovan till Sverige i spädbarnsålder. Orre har dessutom bott i Gotland i sju år.

Vilka är assyrier/syrianer

Vår undersökningsgrupp utgörs som vi redan nämnt ovanstående av nio assyriska/syrianska ungdomar. Vi anser därför att det är uppskattande av läsaren att kort ta del av en historisk översikt om folkgruppens härstamning.

Assyrier/syrianer är en folkgrupp som ursprungligen har sina rötter i Mesopotamien, som fördelades 612 f k då Babylonien erövrade riket. Idag kallas det forntida Mesopotamien för den bördiga halvmånen och på det syriska språket Beth Nahrin, på grekiska betyder Mesopotamien landet mellan floderna och då syftar man på floderna, Eufrat och Tigris.

Assyrier/Syrianer är två grenar av en folkgrupp som bodde i Främre Orienten som benämns för arameisktalande människor.

Araméerna tillhörde en av de första civilisationerna som uppträdde i Mesopotamien. Genom att utveckla det första skriftspråket uppstod de första civiliserade samhällena som skapade nya yrken och utbildningar. Skriftkonst, bildkonst, vävning och räknekost är en del av de uppfinningar som araméerna har grundat. De arkeologiska fynd som gjorts i Mesopotamien under många århundraden vittnar om deras högkultur och utveckling. Många kända historiker och författare bestyrker och bekräftar detta genom att kalla Mesopotamien för kulturens vagga och civilisationens (moder).

Forskningsläge

Definitioner av begreppet tvåspråkighet

Utmärkande för tvåspråkighetsbegreppet är att det är ett komplext och svårdefinierat begrepp. Det finns flera olika definitioner av begreppet tvåspråkighet, men vi har här nedan valt några specifika definitioner som olika språkforskare formulerat.

Edith Harding och Philip Riley hänvisar i sin bok ”Den tvåspråkiga familjen – en handbok i tvåspråkighet” till olika språkforskare som formulerat definitioner av begreppet tvåspråkighet. Dessa hänvisar bland annat till en tidig definition av Leonard Bloomfield som i sig är ganska motsägelsefulla: ”Tvåspråkighet innebär att man talar två språk ”som en infödd”... det är givetvis omöjligt att definiera vilken nivå av perfektion som en utlänning blir tvåspråkig:

skillnaden är relativ.”

Av de böcker som vi läst har vi upptäckt att Leonard Bloomfields formulering är en ofta citerad definition. Tvåspråkighetsforskaren Tove Skutnabb-Kangas hänvisar även hon i sin bok ”Tvåspråkighet” till olika definitioner av olika språkforskare. Precis som Harding och Riley (2003) relaterar även hon till lingvisten Leonard Bloomfields definition av tvåspråkighet; ”native – like control of two or more languages”, det vill säga att man ska skall som tvåspråkig behärska två eller flera språk som en infödd. En lika sträng och hård definition förklaras av Maximilian Brun: ”Aktivt, fullständigt likvärdigt behärskande av två eller flera språk” Dessa två ovanstående definitioner skulle i stort sett eliminera de flesta tvåspråkiga individerna idag. Det är väldigt svårt att föreställa sig att den tvåspråkiga individen skall behärska två språk fullständigt. På samma sätt är det svårt att dela åsikt med Haugens definition som Harding och Riley hänvisar till: ” Tvåspråkighet... börjar när en person kan framställa kompletta, meningsfulla yttranden på ett främmande språk. ”

Självklart börjar språkinläringen där, men definitionen är väldigt begränsad och det räcker inte som en definition av tvåspråkighet. Denna definition skulle i den meningen passa mer än hälften av Sveriges befolkning eftersom det finns flera miljoner individer som uppfyller detta krav.

Skutnabb-Kangas klassificerar den stora mängden av tvåspråkighetsdefinitioner som finns och skiljer dem i fyra olika kriterier: Ursprung, kompetens, funktion och identifikation kriteriet. Enligt ursprungskriteriet är den tvåspråkiga individen en person som lär sig två språk från början eller också mycket tidigt i livet. Kompetenskriteriet är dock svårt att förklara eftersom det många uppfattningar motstrider varandra. Detta har i sin tur medfört till flertals definitioner som exempelvis, att den tvåspråkiga är en person som behärskar sina två språk fullständigt eller också något mer begränsat – att vara tvåspråkig innebär att man kommit i kontakt med ett annat språk än sitt eget. Enligt den funktionella definitionen är den tvåspråkiga person en som använder två språk i sin dagliga kommunikation. Identifikationskriteriet beskriver den tvåspråkiga personen, en som identifierar sig själv som tvåspråkig eller också uppfattats som tvåspråkig av andra.

Man kan i stora drag säga att de flesta språkforskare är eniga om att tvåspråkighet innebär att tala två eller flera språk. Men samtidigt som det går att tyda en gemensam likhet mellan de olika

definitionerna kan vi även uttyda att några definitioner framhäver en stränghet och begränsning. För att utveckla vår synpunkt vill vi koppla det till Gisela Håkanssons bok "Tvåspråkighet".

Håkansson som är professor i allmän språkvetenskap menar att forskningen om tvåspråkighet har förändrats i inställningen till tvåspråkighet. Tidigare fokuserade man sig på vikten av kompetensen i de två språken. Vidare kommenterar hon Leonard Bloomfields definition som menade att tvåspråkighet bara finns när personen har en infödd kompetens i båda språken. Numera menar många forskare att denna definition skulle utesluta de flesta tvåspråkiga personerna eftersom en sådan definition av tvåspråkighet är mycket sällsynt. Det är ungefär 5 % av antalet tvåspråkiga personer som kan sägas besitter en fullständig behärskning av två språk. Vidare hänvisar Håkansson även till en enkätundersökning som genomfördes år 1997 av Wingsetedt (1998). Enkätundersökningen handlade om vad svenska folket i allmänt ansåg och tänkte om tvåspråkighet. De flesta som genomgick i undersökningen fastnade för kompetens – och funktionskriteriet. 82,9 % av de tillfrågade menade att för att man skall benämnas som en tvåspråkig bör man kunna läsa och skriva på båda språken. Detta är helt klart kompetensrelaterat, samtidigt som det visar hur viktigt det är med skriftspråket i vårt samhälle. Resultatet visade även att 82 % ansåg att den tvåspråkiga bör lätt och obehindrat uttrycka sig på båda språken i flera olika situationer, vilket visar att det en koppling till funktionskriteriet.

Sammanfattningsvis vill vi hänvisa till Skutnabb – Kangas där hon påpekar att det inte finns en enda "riktig" definition av begreppet tvåspråkighet utan man bör välja ut en som är mest lämplig för det tänkta forskningssammanhanget. Med hänsyn till detta har vi därför valt att ansluta oss till en definition av språkforskaren William. F. Mackey: "Fenomenet tvåspråkighet är relativt ... vi skall därför använda begreppet tvåspråkighet om fall där en och samma individ omväxlande använder två eller flera språk"

Definitionen är i sig en gammal formulering från 1960 – talet och tillhör en av de första definitionerna som är funktionsrelaterade, det vill säga att den tvåspråkiga individen använder två språk i sin dagliga kommunikation. Vi anser att denna definition passar utmärkt på vår specifika undersökningsgrupp.

Halvspråkighetsbegreppet

Vi anser att det är angeläget att inkludera begreppet halvspråkighet i vår studie för att det oftast diskuteras i samband med tvåspråkighet.

Vårt syfte är att belysa tvåspråkighet från olika perspektiv där vi anser att begreppet halvspråkighet bör inkluderas just för att det förekommer tankar om att tvåspråkiga ungdomar har ett begränsat ordförråd i modersmålet och i andraspråket, vilket resulterar i att man benämner tvåspråkiga barn som halvspråkiga. Vår tanke är att definiera begreppet halvspråkighet för att längre fram i vår uppsats koppla det till vår undersökning. Halvspråkighet bygger på uppfattningen om svårigheten att klara två språk.

Nationalencyklopedins ordbok definierar begreppet halvspråkighet på följande vis:

”Som endast ofullständigt behärskar det egna modersmålet vanligen på grund av uppväxt i främmande språkmiljö”

Att det förkommer kritik mot halvspråkighetsbegreppet beror framförallt på att det saknas empiriska bevis för att det skulle finnas.

Håkansson hänvisar till Nils E Hansegård som menar att halvspråkighet är när talaren har ett litet ordförråd, saknar förmågan att nyskapa och upplever brister i tanke-, känslor och viljefunktionen på språket. Vidare menar Hansegård att användandet av två språk innebär ett tecken på en ofullständig språkbehärskning.

Det är även intressant att påvisa att uppfattningen om språkblandning i dagens tvåspråkighetsforskning har förändrats till en mer positiv inställning av användningen av två språk. Forskning om tvåspråkigas språkbruk visar att blandningen av två språk är snarare en regel än en avvikelse hos tvåspråkiga individer. För tvåspråkiga personer kan det vara av vikt att visa sin tvåspråkighet genom att växla mellan språken man behärskar. Precis som halvspråkighetsbegreppet finns även den negativa synen på språkblandning kvar i den allmänna språkdebatten, trots att det inte förekommer några vetenskapliga resultat som skulle stödja denna teori om att det har en negativ inverkan på tvåspråkigas språkbruk.

Att växla mellan två språk sker oftast på ett systematiskt sätt, vilket gör att man skulle kunna tyda

att språkbrukaren besitter en god språkförmåga och kan hantera användningen av två språk samtidigt. Språkblandningen resulterar även i att man känner en samhörighet med den egna gruppen, just för att det finns vissa sätt att uttrycka sig språkligt som bara används i den gruppen man tillhör.

Synen på tvåspråkighet förr och nu

Tvåspråkighet har ofta varit associerad med negativa kännetecken. Det har oftast varit de förtryckta och svaga minoritetsgrupperna som varit betvingade att bli tvåspråkiga.

Tvåspråkigheten har förr sammankopplats och förknippats faktiskt fortfarande med fattigdom, maktlöshet och en underordnad ställning i samhället. Från slutet av 1800 – talet och i början av 1900 – talet finns det ett stort antal negativa uttalanden och ”undersökningar” som bland annat antog att de tvåspråkiga personerna är ”lata, dumma, vänsterhänta, opålitliga, moraliskt undermåliga osv.”

Denna destruktiva syn var i stort sett kopplad till behovet av att stödja tanken om en nation - ett språk – ideologin. Tvåspråkigheten har länge betraktats med låg status medan enspråkighet sågs med hög status. Tvåspråkigheten har varit ett redskap som minoritetsgrupperna egentligen varit tvungna att använda för att få möjlighet till delaktighet i majoritetsspråket och majoritetskulturen. Det negativa synsättet har dock inte alltid varit den dominerande. I början av vår tideräkning såg man på tvåspråkigheten som något naturligt och eftertraktat. Tvåspråkigheten har varit, framför allt bland adeln och prästerståndet ganska positivt fram till nationalstaternas uppkomst.

Men trots att det negativa synsättet på tvåspråkighet i någon mån har förändrats både globalt och i Sverige, förekommer det fortfarande en hel del negativa attityder kvar, särskilt bland de enspråkiga företrädarna för majoritetsspråket. Personer med två språk och två kulturer betraktats fortfarande som avvikare och någon som tillhör det annorlunda.

I Sverige har det för cirka 25 år sen framkommit negativa attityder gentemot tvåspråkigheten. Det handlar om attityder som anser att tvåspråkigheten är positiv men omöjlig som målsättning, och

man bör därför satsa på majoritetsspråket. Förespråkaren för just dessa typ av attityder i Sverige är Lars Henric Ekstrand som hävdar att:

Det måste stå klart för alla parter att vi inte kan syfta till en helt balanserad tvåspråkighet, dvs. infödd nivå i två språk. Detta blir en alltför stor arbetsbelastning för individen. Undervisningen bör syfta till tvåspråkighet med svenska som det dominerande språket.

Enligt Ekstrands uppfattning tycks det endast vara det svenska språket som är det viktigaste eftersom det är i Sverige de tvåspråkiga individerna växer upp. Han menar vidare att invandrarbarnen kan lära sig så mycket av sitt hemspråk så att det har möjlighet att kunna kommunicera med sina landsmän och dessutom så att de har någon form av grund vid en återflyttning. Denna typ av negativ attityd visar att det fortfarande behövs genomgripande attitydförändringar gentemot de tvåspråkiga.

Numera diskuteras tvåspråkigheten med stort intresse, ämnet väcker starka känslor i Sverige. En del ser det som något tvivelaktigt medan många andra ser det som en tillgång och en nödvändighet. Det är mest i de enspråkiga samhällen som diskussionen om tvåspråkighet förs. I samhällen som har två språk till sitt förfogande upplevs det som naturligt att man talar två eller flera språk. Om man skall se till majoriteten av världens befolkning är tvåspråkigheten vanligare än enspråkigheten. Med den språkliga mångfalden som råder i Sverige idag kan man tyda att synen på enspråkighet som det normala håller på att förändras.

Tidigare forskning

Under vårt århundrade växer intresset för tvåspråkighetsforskning och flerspråkighetsforskning alltmer. Tvåspråkighetsdiskursen har blivit en vanlig förekommande debatt i massmedia, bland språklärare, i invandrargrupper, av politiker och förvaltningsfolk. Anledningen till detta är den vidgade internationaliseringen inom vetenskap, teknik och kultur. Men även det ökade utbytet av arbetskraft mellan olika länder och migrationen. Samhället har fått större förståelse för språkliga minoriteter och eftersöker mer kunskap om tvåspråkighet/flerspråkighet. Man har kommit till

insikt med att det finns en komplexitet gällande flerspråkighet och tvåspråkighet.

Tore Otterup som är doktor i svenska som andra språk har i sin avhandling ”*Jag känner mig begåvad bara*” intervjuat och undersökt åtta flerspråkiga ungdomars förhållningssätt till bland annat språk. Undersökningen är intressant ur fler aspekter just för att Otterup visar hur ungdomarna ser på sin flerspråkighet och hur de olika språken präglar deras vardag. Alla åtta ungdomar som deltog i undersökningen anser sig själva vara åtminstone tvåspråkiga. De uppger alla att svenskan är det språk som de behärskar bäst. Otterup har i sin avhandling visat att olika språk talas i olika miljöer. Det framkommer att ungdomarnas modersmål används mest hemma, då särskilt i kommunikation med föräldrarna. I kamratkretsen tycks ungdomarna använda sig mest av det svenska språket.

Författaren visar även hur ungdomarnas språkändvändning kan påverka identitet konstruktionen. För en av informanterna tycks det kännas naturligt att tala svenska med kamraterna trots att de behärskar likadana språk. Detta visar att kamratkretsen är en miljö där denna informant vanligen upplever sig som svensk. En annan tendens som Otterup påvisar är att några av ungdomarna med stigande ålder tycks uppleva att den egna språkliga och etniska guppen blir allt mer betydelsefull.

Det svenska språket dominerar mest i kommunikationen. Parallellt med svenska tycks även de olika modersmålen användas i stor utsträckning, särskilt tillsammans med föräldrarna.

Ungdomarna är mycket positiva till sin användning av flera språk. De ser sin flerspråkighet som en betydelsefull kompetens och naturlig del i vardagen. Alla informanter upplever enbart fördelar med sin flerspråkighet, vilket verkar enligt Otterup vara ett resultat av att alla är uppväxta i ett förortsområde som präglas av språklig mångfald.

Det framgår även att informanterna ser framtiden med hoppfullhet och optimism samtidigt som några uttrycker en ambivalens till sin inställning av olika förhållanden som exempelvis framtiden. Alla säger sig trivas i den mångkulturella orten samtidigt som några vet att området utifrån betraktas med låg status och känner att de kan tänka sig att flytta till ett annat område som är mer integrerat. Författaren visar även att ungdomarna är fullt medvetna om att svenska språket är viktigt för att de skall ha tillgång till samhället. Men samtidigt upplever de att de vill upprätthålla

sina språkfärdigheter i modersmålet för att bevara kommunikationen med föräldrar och övrig släkt.

Otterup konstaterar att de ungdomar som han belyst i sin avhandling har genom sina bakgrunder, språkliga och kulturella förmögenhet visat att de är av stor betydelse för det svenska samhället. En förutsättning är dock att språklig mångfald värderas och ses som en tillgång.

I resonemanget kring flerspråkigheten i boken *”Tala många språk”* beskriver Gunilla Ladberg tvåspråkighet som en väldig resurs för den kognitiva utvecklingen. Bokens budskap är: Tala många språk- då blir världen rikare. I enspråkiga samhällen tror man att det normala och naturliga för en människa är att vara enspråkig. Men i många områden runtom i världen är det normalt och naturligt att ha två eller flera språk till sitt förfogande. För miljontals människor världen över är det lika naturligt att växla mellan olika språk som det är för enspråkiga svenskar att hålla sig till svenskan. Det finns alltså ingen regel som säger att endast ett språk måste fylla alla funktioner i livet. Det betydelsefulla är att man har språk för alla situationer och kan kommunicera så andra människor begriper vad man yttrar.

I och med att inte alla har kunskap om tvåspråkighet/flerspråkighet så skapar man egna föreställning gällande företeelsen. Många enspråkiga människor tror att språk hindrar varandra och konkurrerar varandra, vilket alltså inte stämmer. Man lär sig inte ett språk på bekostnad av ett annat. Ladberg menar att språkforskare har konstaterat att språk inte hindrar varandra utan snarare tvärtom ju fler språk man kan desto lättare är det att lära sig ett nytt. Om människor drabbas av språkliga problem så är det inte på grund av de är tvåspråkiga eller flerspråkiga. Hämningarna uppkommer då av andra skäl. Ladberg diskuterar segregationen som ett hinder för språklig utveckling och sedan tar hon också upp de sociala faktorerna, de handlar om attityder, känslor och sociala relationer. Här menar författaren att fördomar kan skapa hinder.

I sociala möten med olika språkliga erfarenheter och fördomar händer det saker som påverkar alla inblandade. Dessa möten är sällan på lika villkor i och med att människor kommer från olika sociala språkliga förhållanden. I Sverige är det enspråkiga som är majoriteten och har makten att bestämma vilka regler som ska gälla för umgänget. Många av dessa utgår från att man ska rätta

sig efter dem just för att de utgör majoriteten.

”Flera språk utvidgar fantasin och intellektet”.

Att kunna mer än ett språk är berikande och när man lär sig fler språk blandar man dem ofta. Men det betyder inte att man kan separera språken. Ladberg säger att många språkforskare kan visa att det är naturligt och funktionellt att blanda språk. Den tvåspråkiga/flerspråkiga använder ord från sitt första språk när den inte kan det rätta ordet eller inte hittar ordet på andraspråket. Det är alltså inte problematiskt att man växlar språk däremot skapar det oro för dem som är enspråkiga. Dessa anser det inte vara önskvärt.

Ladberg tar även upp andra skäl till att man växlar språk. Hon säger att språkblandningen förekommer ofta när tvåspråkiga/flerspråkiga människor vill visa samhörighet med en person genom att använda det gemensamma språket eller distansera sig genom att låta bli att använda det gemensamma språket. Ladberg illustrerar detta med att hänvisa till en situation där en tonåring som pratar svenska och vill retas med en kamrat kan använda skällsord från hans språk för att få starkare reaktion.

Vidare belyser hon att ämnesområdet kan bestämma vilket språk man väljer att yttra sig på. På en förskola med en grupp persiska barn kan man utmärka ett språkmönster, då barnen pratar om leken på förskolan diskuterar de på svenska, livet hemma på persiska. Blandningen är alltså inte ett tecken på brist utan snarare ett tecken på språkskicklighet. En flerspråkig person som för ett samtal med personer av olika ursprung kan lägga in ord från deras olika språk och vet också när det passar att man göra det. Även i mötet med enspråkiga individer kan en flerspråkig person automatiskt sluta att växla/blanda språk och anpassa sitt språkbruk så kommunikationen fungerar.

Språk har en betydande roll för identiteten, speciellt för flerspråkiga individer. Genom sitt sätt att tala visar man vem man är: var man kommer ifrån, vilken grupp man tillhör, eller vill tillhöra. Man kan säga att uttalet och brytningen är de tydligaste identitetsmarkeringarna. Dessa avslöjar om man är infödd svensk eller inte. Undersökning säger att känslan kan vara olika för olika människor som bryter. Vissa människor önskar att de kunde låta som infödda svenskar andra är stolta över sin brytning och vill behålla den. Men visst präglas samhället av föreställningen som

bygger på att människor som bryter har dåliga kunskaper i språket säger Ladberg. En fördom är att människor som bryter starkt talar dålig svenska. I övrigt känner tvåspråkiga/flerspråkiga människor att enspråkiga svenskar har tendensen att tala långsamt, tydligt och med enkla ord till dem. Detta tycks vara väldigt stötande, då man känner att man blir tagen som ett litet barn. Attityderna i samhället är alltså hämmande och fördomsfulla upplever många flerspråkiga människor. Många flerspråkiga tror även att de inte har samma karriär möjligheter som de enspråkiga, så säger en kurdisk man hos Ladberg ”Jag tror att en som bryter blir aldrig chef”.

Ladberg poängter att språket också präglas av kulturen. Varje språk har ord för de fenomen som är viktiga för just den språksocialisationen och kulturen. Den som lär sig ett språk tillägnar sig även en kultur. Därmed har en människas känsla för ett språk anknytning till personens känslor för gruppen och kulturen. Vare sig det handlar om personens första eller andra språk så går det att tyda vad för sorts känslomässig relation individen har till språken. Känslorna är i sin tur inte riktat mot språket i sig, utan snarare mot den specifika gruppen och kulturen. Ladberg säger också att många ungdomar som inte känner någon samhörighet med en grupp eller kultur tar även avstånd från språket.

Håkansson skriver i sin bok om bland annat att personer med två språk har alltid möjlighet att välja språk beroende på situation och samtalspartner. När tvåspråkiga individer samtalar med andra tvåspråkiga uppstår det ett val mellan de specifika språken. Den vanliga bilden av tvåspråkiga barn i Sverige är att de talar sitt modersmål i hemmet och det svenska språket utanför hemmet. Det har gjorts undersökningar av språkval hos tvåspråkiga elever där man intervjuat ungdomarna om vilket språk de väljer att använda med en del bestämda samtalspartner.

Håkansson hänvisar till Sally Boyds avhandling om språkval hos tvåspråkiga ungdomar i åldrarna 14 – 16 år. Ungdomarna fick fylla i ett intervjuformulär med frågor om bland annat vilket språk de oftast använder med olika samtalspartners och vilket språk som dominerade i olika miljöer, ex skola, hem. Resultatet visade att de flesta ungdomarna föredrog att använda modersmålet med föräldrar och svenskan med syskon och vänner. Det svenska språket dominerade i samtalen med jämnåriga kamrater, medan modersmålet framträdde starkast i samtal med äldre personer.

Börestam och Huss skriver även dem i sin bok *"Språkliga möten – Tvåspråkighet och kontaktlingvistik"* att tvåspråkiga individer har flera valmöjligheter av språk när de talar med andra personer som behärskar samma språk. När dessa valmöjligheter utnyttjas sker en kodväxling och med kodväxling avser man vanligen enligt Gumperz som Börestam och Huss hänvisar till, att man i ett och samma replikskifte växelvis använder ord som tillhör två olika varieteter. Att kodväxla innebär inte endast att man växlar mellan två enskilda språk, utan det kan dessutom innebära att man använder olika varieteter av samma språk, exempelvis dialekter. Håkansson skriver att kodväxling kan vara ett tecken på stark språklig skicklighet. Tvåspråkiga barn som blir bättre på sina språk kodväxlar mer. Det vanligaste mönstret för kodväxling för barn och vuxna är att man för in ord från ett annat språk i exempel samtalet. Vidare menar Håkansson att kodväxlingen är ett forskningsområde som även intresserats av sociolingvister, som ser den språkliga variationen kopplad till grupp beteende. Sociolingvister intresserar sig för hur kodväxlingen utnyttjas för att markera sin grupptillhörighet och utesluta personer som inte tillhör gruppen. När tvåspråkiga ungdomar talar och kodväxlar med varandra kan kodväxlingen uttrycka en samhörighetskänsla som annars kan vara svår att uttrycka.

Författaren Ing – Marie Parszyk har i *"Yalla det är bråttom"* genomfört en intressant studie om åtta assyriska/syrianska barnsskolupplevelser, språk och begreppsutveckling. Boken är indelad i fyra olika delar där bland annat Parszyk skildrar tre olika möten (förskolan, årskurs fem och årskurs nio) med barnen som hon följt genom tio skolår. Genom observationer och intervjuer med barnen framkom det att förskolan med interkulturell kommunikation haft goda relationer och dialoger med eleverna. Personalomsättningen speglade samhällets mångfald och detta medförde till viktiga förutsättningar för den interkulturella kommunikationen på förskolan. Här ville man främja barnens tvåspråkighet. Det framkom även att kodväxling används i samtalen sinsemellan eleverna. Fem år senare då barnen gick i femman kunde man tyda att eleverna uttryckte ett missnöje gentemot lärarna eftersom det inte visat något intresse för deras bakgrund. Det tredje mötet belyste tonåringarnas tankar och oro över framtiden och betygen. De var nu mer resultat och betygs inriktade. Att behärska det svenska språket gav hög status enligt eleverna och deras lärare ansåg att de hade en "bra" svenska. Även här kunde man uttyda att kodväxling var ett naturligt fenomen i språkbruket, men i denna ålder var det svenska språket som dominerade

medan i förskolan och i årskurs fem var det syrianska språket som dominerade samtalen med kamraterna.

Charlotte Johanssons studie är en delrapport i projektet klassrumsinteraktion och lärande i ett mångkulturellt samhälle där syftet med studien bland annat är att undersöka vilken plats flerspråkiga elevers modersmål har i klassrumsinteraktionen. Med hjälp av bland annat observationer, intervjuer och enkäter har författaren kommit fram till att eleverna har blandade känslor om vilken plats deras språkliga – och kulturella bakgrund får i skolan. Studien visar hur barn har olika förhållningssätt till språklig och kulturell mångfald i skolan. En flicka föredrar sitt modersmål grekiska framför svenskan i skolan, trots att hon vet att hon bör tala svenska. Dessutom säger hon att hennes känsla talar om för henne att hennes svenska försämras om hon använder grekiskan. En pojke vid namn Murat vill tala kurdiska och tycker att han har rätt till det även om han inte tror att det finns utrymme för det i skolan. Precis som Murat anser även Sabrin att hon har rätt till att tala modersmålet i skolan men under förutsättning att det sker utanför undervisningen. En annan flicka vid namn Samira ser sig själv som mer svensk än syrier, men hon önskar samtidigt att modersmålet och ursprungskulturen hade en ställning i skolan. Modersmålen och ursprungskulturen har olika betydelser för eleverna där en del anser att modersmålen och ursprungskulturen borde få mer utrymme i skolan och andra tycker inte att det behöver få någon särskild plats i skolan.

Att behärska ”bra” svenska, för att klara skolgången och få en bra plats på arbetsmarknaden diskuteras inte endast inom skolvärden utan även inom massmedian och olika politiska sammanhang. Boken *”En bra svenska”* presenterar olika kulturella och samhälliga aspekter på språkproblematiken. Boken innehåller olika artiklar som är baserade på empiriska studier i mångspråkiga miljöer i Sverige. Artikeln *”Tvåspråkighet som ett språk – om några ungdomars förhållningssätt till språk i en mångkulturell miljö i Sverige”* av Rikka Norrback handlar i stora drag om hur språket får olika meningar i olika situationer. Författaren intervjuade en finsk grupp där många betonade vikten av att behålla sitt modersmål och vara finsk för att tillhöra den specifika gruppen. Ungdomarna menade att språket medför till gemensam gruppstillhörighet och detta kan man tolka som en markör för att visa gemenskapen i gruppen. Ungdomarna koppling till det svenska språket är kontextbundet, det vill säga, de anser att det är det är pinsamt att tala

svenska bland sina finsktalande vänner i skolan medan svenska kan i andra situationer anses som det mest lämpliga. Vidare avslutar författaren artikeln med en tolkning, där han tolkat tvåspråkigheten som ett språk, där svenskan och finskan har olika funktioner och betydelser i skilda sammanhang.

Johanna Bäckström Lerneby (2003-03-18) har intervjuat Tore Otterup som är doktor i svenska som andra språk i Göteborgs universitet. Han har i sin doktorsavhandling ”*Jag känner mig begåvad bara*” undersökt hur flerspråkiga ungdomar ser på sig själva. Hans tillvägagångssätt har varit att intervjua 8 ungdomar som i stort sett bott hela sina liv i Sverige. Resultatet var positivt där ungdomarna hade ett öppet förhållande till språk och ansåg det fullständigt naturligt att använda flera språk. Ungdomarna ansåg även att det enbart var positivt att kunna flera språk. Dels för att de tyckte att de hade större möjligheter att få jobb på grund av sin flerspråkighet och dels för att de har förmågan att kunna tala med andra personer som talar samma språk utomlands. En del har kritiserat den så kallade invandrarsvenskan och hävdar att barn med utländska föräldrar lär sig inte tala svenska språket ordentligt. Tore Otterup instämmer inte med dem. Han anser istället att flerspråkiga ungdomar har en hög språklig kreativitet och kan anpassa sitt språk efter situationer och samtalspartner.

Uppsatsförfattarna Elahe Faridmoghadam och Inci Kilinc har i sin studie undersökt hur bland annat elever med invandrarbakgrund uppfattar sin tvåspråkighet och hur eleverna tillägnar sig sina två språk. Deras undersökning är baserad på intervjuer och observationer. Resultat av undersökningen visar att elever i allmänt anser att tvåspråkighet är en fördel. Eleverna menar att man med språket kommunicerar, tänker och tar in olika kunskaper. För Intervjugruppen är kommunikationen det centrala i lek och umgänge medan tänkandet är mer kopplat till skola och utbildning. Resultat visar även att familjens språk, det vill säga modersmålet är det viktigaste för eleverna just för att familjen är viktigare än någon annan tillhörighet. Barnen menar även att samhällets språk är nödvändigt för att verka och fungera i samhället. Det handlar alltså om att kunna tillägna sig båda språken och inte enbart svenskan eller modersmålet.

Analys/Resultatredovisning

Ungdomarnas uppfattning av sin språkbehärskning – förhållandet mellan modersmålet och

svenskan

Samtliga ungdomar i vår studie har assyriska/syrianska som modersmål. För att komma underfund med vad begreppet modersmål betyder vill vi kort introducera forskarnas definition. För de flesta människorna är det inte problematiskt att definiera modersmål.

Modersmålet är ofta förknippad och uppfattas som språket som modern talar.

Man kan även säga att modersmålet är det språk som barnet lär sig från första början. Vidare kan också begreppet definieras som det språk som man behärskar bäst och använder mest. Ytterligare kan modersmålet förklaras som det språk som man identifierar sig med. För att tydliggöra för läsaren om innebörd av begreppen första och andra språk vill vi kort förklara vad vi avser med dem. Man skulle kunna tro att det finns litteratur som definierar begreppen eftersom det är vanliga och förekommande begrepp men vi har inte funnit definitioner av begreppen. För att utreda begreppen menar vi här att första språket är det språk som ungdomen anser sig behärska bäst och använda mest.

Frågan ställdes till dem om de anser sig själva vara tvåspråkiga. Samtliga ungdomar svarade att de ser sig själva var tvåspråkiga, eftersom det besitter mer än ett språk.

När vi ställde frågan om vilket de anser är deras första språk till våra informanter fick vi intressanta svar. De olika kriterier som ungdomarna har är att sex av de nio ungdomarna anser att assyriska/syrianska är deras första språk. Mariella säger ”assyriska/syrianska, för det är det jag växt upp med och det är det språket jag pratar mest, hemma i alla fall”. Mariella kallar sitt första språk för assyriska/syrianska just för att hon menar att det språket har hon växt upp med och talar det i hemmiljön.

Denna uppfattning om sitt första språk har även Mira, Johan, Orre, Niklas och Melinda. Samtliga sex ungdomar menar att assyriska/syrianska är det första språket. Samtidigt uttrycker de att det är det språket som man mest hör hemma i, eftersom modersmålet talas mest hemma. Trots att dessa sex ungdomar är födda och uppväxta i Sverige identifierar dom sig själva som assyrier/syrianer. Ett intressant kriterium som Johan ger uttryck för är när han säger: ”mitt första språk är assyriska/syrianska, jag är invandrare om man säger så där”. Johans argument grundar sig på att

han identifierar sig med denna folkgrupp och därför anser han att det är hans första språk.

De tre resterande informanterna Rami, Linda och Vanessa anser att deras första språk är svenska. Här kan vi tyda olika kriterier som dessa tre uttrycker. Rami och Linda anser att det använder svenskan i större utsträckning och skulle därför vilja benämna det som sitt första språk. Rami som är född i Syrien, men uppväxt i Södertälje säger: ”jag skulle nog säga svenska ändå fastän mitt modersmål är assyriska/syrianska för att jag talar svenska mer och assyriska/syrianska håller jag mer inom familjen bara”.

Linda framför följande:

Mitt första språk... så som det egentligen är så borde det vara assyriska/syrianska men jag skulle säga svenska för jag använder det mycket oftare och jag kan det mycket bättre, så man kan säga att det är svenskan. Jag kan ju det mycket bättre jag ha ju lärt mig grammatiken och kan böja ord och meningar, jag kan ju fler ord och så. Så det känns som om det blir ens första språk då.

Vanessa är inte riktigt säker på vilket hon vill benämna som hennes första språk. Hon ger uttryck för en osäkerhet. Här kan vi uttyda att hennes argument grundar sig på att hon antar att svenskan är det språk som kommer ge henne ett jobb.

Jag vet inte... jag skulle nog vilja säga att svenskan är det, för svenskan är ändå det som kommer ge mig ett jobb och en bättre framtid så ser jag det i alla fall. Men jag har ju ändå ett annat språk som jag också använder. Ja ... jag vet inte.

Samtidigt som de tre tycker att svenskan är deras första språk, ger de uttryck för en ambivalens i sin inställning till frågan. Det kommer i uttryck i form av, ” jag skulle nog vilja” och ”jag skulle nog säga”. Det är intressant att notera att informanterna verkar anse att assyriska/syrianska borde vara deras första språk samtidigt som de inte känner så, eftersom de tycker sig behärska svenskan bättre och användningen av svenskan sker i större utsträckning.

Vi hade förväntningarna om att ungdomarna skulle vara eniga om deras första språk är det språk

de är uppväxt med, men utfallet visade sig att ungdomarna hade olika föreställningar om sitt första språk. Några hävdar att första språket är det språk man är uppväxt med medan, Johan som var den enda informanten som relaterade sin identifikation med folkgruppen till sitt första språk. Andra tänker sig första språket som det språk som man använder mest, där en informant kopplar sin benämning av språket till arbeten i framtiden.

När det gäller hur våra informanter uppfattar sitt modersmål och svenskan visar intervjuundersökningen intressanta tendenser. Samtliga ungdomar upplever att modersmålet är viktigt för att språket förstärker identiteten. Niklas säger: ”alltså assyriskan är ju liksom de språk man är uppväxt med det är liksom jag”. Alla poängterar vikten av att fortsätta tala sitt modersmål till vardags för att språket skall bevaras och inte glömmas. Melina säger: ” jag tycker att det är viktigt att fortsätta tala sitt modersmål, om man inte gör det kan det försvinna”. De antyder framför allt att man särskilt skall tala sitt modersmål i familjen och med äldre släktingar. Orre säger följande: ”för mig är det viktigt att tala mitt modersmål med mina nära och kära så att man inte glömmet språket”.

Trots att alla i stort sett är överens om modersmålets bevarande och vikt, finner vi avvikelser i Lindas och Vanessa tankar om Assyrisk/syrianska och svenska. Båda framhåller indirekt att svenskan är känns mer som deras första och viktigare språk. Vanessa menar: ”Alltså det känns som om svenskan är ändå viktigare i det här landet man lever i”. Samtidigt som Vanessa, som vi nämner ovan ger uttryck för en ambivalens i sin inställning till båda språken kan man uttyda att hon gärna ser svenska som hennes första språk. ”... Svenskan är ändå det som kommer ge mig ett jobb och en bättre framtid”, säger Vanessa.

Båda flickorna ger uttryck för att svenska betyder mer för dem, vilket bidrar till att de samtidigt framhäver ambivalenta känslor inför sina inställningar. Alla tycks uttrycka att de behärskar och förhåller sig mer till svenskan, men är fullt medvetna om att modersmålet numera får mindre utrymme. Lindas citat får vara representativ för alla informanter: ”Man använder ju svenskan mer nu för tiden”. Även Rami tycks förhålla sig mer till svenskan, vilket han förklarar med att han talar det i betydligt större utsträckning. Till skillnad från de tre ovannämnda informanterna anser Johan att han identifierar sig mer med modersmålet trots att han talar mer svenska i sin vardag.

Han berättar att modersmålet stärker hans jag och kultur samtidigt som han uttrycker att modersmålet kan ha sina nackdelar särskilt på arbetsmarknaden.

Niklas tycker att assyriska/syrianska är hans modersmål, men samtidigt anser han att svenska språket känns mest enklast och naturligt i vardagen. Han säger:

”Det beror på i fall man är med vänner och vad dem kommer ifrån, ifall det är assyrier/syrianer eller svenskar. Men svenska är det mest enklast annars.”

Trots att ungdomarna upplever sig ha större färdigheter i svenskan som används mer omfattande visar även intervjuundersökningen att informanterna har starka band till sitt modersmål. Detta kommer ofta i uttryck av ungdomarnas förhållande till modersmålet. Orres citat får representera samtliga informanter, ”det är liksom mitt språk, det är ju det jag är uppväxt med från allra första början”.

Samtidigt som de flesta ungdomarna menar att svenska känns enklare och naturligare uttrycker några av dem att språkvalet mellan de båda språken man har förfogande av är oftast situationsbundet. Trots att alla nio ungdomar betraktar sig själva som tvåspråkiga, tvekar de inte att svenska är det språk de behärskar bäst. ”Det är helt klart svenskan”, säger Rami och han är representativ för hela gruppen. Alla informanter anser att svenska språket är oerhört viktigt för att man skall lyckas i samhället. Ungdomarna uppger att de har positiva attityder till modersmålet såväl som andraspråket. De flesta anger att modersmålet fungerar som en form av ett värde för att markera sin kultur och identitet.

Tvåspråkighet – många fördelar

Samtliga informanter uppger att deras tvåspråkighet innebär fördelar. ”Det är ju en bra merit”, säger Linda. En fördel som Linda nämner är att hon ser sin tvåspråkighet som en bra merit för framtida yrken. Mariella ser sitt behärskande av två språk som något som gör henne anpassningsbar. Mariella säger: ”Jag kan anpassa mig helt enkelt.”

Alla nio informanter ser på sin tvåspråkighet med en optimism. De menar att två språk gynnar

framtiden. Rami som är mycket tacksam för sin tvåspråkighet upplever det endast som en fördel. Han menar att man erhåller en större förståelseförmåga när man besitter flera språk: "...man förstår mer och man har bättre möjligheter i branscher som kräver fler språk."

Mariellas inställning till sin tvåspråkighet visar att hon enbart ser det som positivt. Det gör henne flexibel. "Det känns bra... Det som är bra är ju att jag kan anpassa mig och dom kan ju inte anpassa sitt språk. Det är ju bara bra för mig att jag kan flera språk, jag känner mig bättre... Jag kan ju använda mig av två språk och det kan ju inte dom," Mariella.

Hon påpekar även att hennes tvåspråkighet bidrar till att hon lättare blir mottaglig för ytterligare språk. Samtliga ungdomar ger uttryck för att deras tvåspråkighet berikare deras kommunikation. "Just att ha möjligheter att förstå mer än andra gör... själv har man den globala möjligheten."

(Rami) Några ungdomar berättar också att de har börjat lära ut sitt modersmål till sina enspråkiga kamrater, vilket tyder på att många av deras enspråkiga kompisar ser det som en tillgång.

Ramis citat ovan representerar de flesta informanternas positiva syn på sin tvåspråkighet. Mira ser också sin tvåspråkighet positivt. Hon har en nöjd och glad attityd till modersmålet och svenskan. Hon berättar att hon arbetar extra i en Ica-butik, där hon många gånger dragit nytta av sin tvåspråkighet. Det händer att hon ibland stöter på kunder som inte behärskar svenska språket utan endast assyriska/syrianska. Då talar hon syrianska för att båda parterna ska lyckas göra sig förstådda.

Orres tankar överensstämmer väl med den inställning som Mira ger uttryck för. Enligt honom är den främsta fördelen att han kan kommunicera med sina landsmän som finns utspridda världen över. I samband med detta berättar han om en resa till Tyskland som han gjorde för tre år sedan tillsammans med sin familj. Han berättar att han var väldigt nervös inför resan och att det berodde främst på att han inte visste hur han skulle kommunicera med sina släktingar som bor där. Han antog att de inte kunde tala assyriska eftersom de bor i en ort som domineras av tysktalande personer. Men när väl det första mötet med kusinerna inträffade började båda parterna tala flytande assyriska. Han ser sin tvåspråkighet som en stor fördel, i synnerhet när det gäller att kommunicera med människor som behärskar det gemensamma språket.

Johan uppger även han att fördelen med att tala två språk oftast är att han kan tala med andra som behärskar gemensamma språk och dessutom att han har möjlighet att utnyttja språket när han inte vill inkludera andra i omgivningen.

Vanessas svar överensstämmer med de andra ungdomarnas, men hon känner också att hon kan uttrycka sig med flera ord och på andra sätt som många enspråkiga inte kan. Hon uppfattar även sig själv som överlägsen i förhållande till enspråkiga individer. "... Det känns som om jag har en fördel, det känns som jag är lite över dom, (skrattar)... Jag kan anpassa mig mer", säger Vanessa.

När Vanessa talar om fördelarna hon förfogar över jämför hon sig oftast med enspråkiga individer. En liknade tendens uppvisar även Mariella. Hon berättar att hon ibland hyser en känsla av makt just på grund av att hon kan två språk. Hon säger "att jag kan använda mig av fler än ett språk är ju hur bra som helst egentligen". Hon påpekar ofta i intervjun att hon har en förmåga att anpassa sig till olika situationer och samtalspartner, vilket hon ser som en stor fördel. Hon ser även sin tvåspråkighet som något gynnsamt för yrken där tvåspråkighet behövs. Rami poängterar också vikten av att kunna flera språk för att möta, anpassa sig till olika förhållanden, men framförallt en merit som enligt honom är betydelsefullt. Även Linda påpekar att den främsta fördelen är att man kan kommunicera med flera människor och precis som de andra informanterna ser hon sina två språkbehärsksningar som en bra och användbar merit.

Mariella berättar också att hon ser goda fördelar med sina språk i mötet med kompisar. Hon förklarar det genom att berätta om olika möten tillsammans med kamrater, där de drar nytta av varandras språk för att lära sig ytterligare fler. Detta är en intressant aspekt som endast Mariella framhäver, hon berättar att hon umgås med kompisar som har olika språk och det bidrar till de oftast lär sig lite av varandras språk. "Det blir lite som att jag lär dem och dem lär mig." Med detta avser hon att tvåspråkigheten inte enbart innebär fördelar för henne, det leder även till att kamratgruppen kan dra nytta av språken som präglar hela gruppen och detta i sin tur innebär att de utför en form av språkbyte.

Sammanfattningsvis visar materialet att ungdomarna urskiljer och lyfter fram olika fördelar med sin tvåspråkighet. Alla är eniga om man har en större förmåga att anpassa sig till olika situationer

och samtalspartner. Samtidigt upplever några att tvåspråkigheten gynnar de eventuella yrken som väntar dem. De tror att de har bättre möjligheter på arbeten som värdesätter tvåspråkighet. Samtliga uppger även att det globala perspektivet utökas, då man har goda och användbara möjligheter till att kommunicera med flera medmänniskor.

Språkändvändning och språkväxling i olika situationer

När det gäller frågan, i vilken utsträckning och med vem ungdomarna använder sina olika språk uppvisar vårt intervjumaterial tydliga tendenser. Modersmålet talas mest hemma och huvudsakligen i kommunikationen med föräldrar och släktingar. Svenskan används mest i skolan och inom kamratkretsen. Informanterna har alla syskon och även med dem dominerar svenska mest, men oftast förekommer det att de nyttjar båda språken parallellt.

Johan, som har assyriska/syrianska som modersmål och en mor som är modersmåls lärare använder svenska eller assyriska/syrianska beroende av situationen och vad känslan säger honom. För honom är valet av språk oftast situationsbundet och förknippad med vart man befinner sig och med vem man talar med.

När man är hemma med familjen blir det oftast så att man måste snacka syrianska, för det är så de vill ha det ... det beror på vilka kompisar det är och vart man är och vad man känner för men oftast blandar vi språken. (Johan)

För Vanessa som växlar en hel del mellan språken, ser språkanvändningen delvis annorlunda ut. Hon blandar mellan svenska och assyriska/syrianska i kommunikationen med sin mor men med sin far talar hon så gott som uteslutande assyriska med. Hon menar att det känns mer naturligt att prata modersmålet med pappan och med mamman mer svenska eftersom även hennes mamma använder båda språken i sin kommunikation. I umgänget med kamrater som behärskar assyriska pratar hon oftast svenska. Både Linda och Vanessa berättar att svenska känns mer naturligt och sättet att integrera båda språken i vardagen har blivit en vanesak. ”Med kompisar växlar jag också, jag tror bara att det blivit så”, säger Vanessa. ”Det blir mestadels svenska för det kommer naturligt”, säger Linda.

När Orre kommunicerar med sina syskon använder han båda språken. Han uttrycker samtidigt att svenskan ibland känns lättare att utnyttja i dialogen med syskonen eftersom modersmålet innefattar enligt honom komplicerade begrepp som inte alltid är lätt att förstå. Niklas säger ”jag blandar nästan alltid”. Han berättar dessutom att han växlar mellan språken när han inte hittar det rätta ordet på det ena språket. Till skillnad från Niklas pratar Melinda bara assyriska med föräldrar och släktingar. Hon tycker att det är respektlös att prata svenska med äldre assyrier/syrianer just för att de inte besitter språket så bra. Både Melinda, hennes bror Niklas och Vanessa berättar att språkanvändningen för dem innebär att man emellanåt lånar vissa ord från det ena språket för att de inte alltid finner det specifika ordet inom språket man talar. Rami påpekar att språkvalet för honom oftast är situationsbundet. Han menar vidare att informationen man vill förmedla känns bättre att säga på ett visst språk, vilket beror på vad det är man vill ha sagt. Mira berättar att hon ofta växlar mellan språken, ”... det kommer av sig själv, det kommer plötsligt, det är inte så att jag kan styra det själv”. Hon beskriver sin språkblandning som något omedvetet.

Här kan vi även tyda att språket används inom en given domän, det vill säga några ungdomar använder språket för att utesluta andra. De flesta informanterna använder modersmålet om det är något hemligt eller personligt som de vill få sagt. Orre nämner att han oftast växlar mellan sina två språk i skolan, speciellt när han umgås med sina kompisar. Han berättar att han ibland medvetet för in några ord från det ena språket till det andra språket enbart för att andra omkring inte skall förstå. Användningen av modersmålet och båda språken i kommunikationen inom kamratkretsen visar att informanterna mer eller mindre medvetet markerar en kommunikativ markering som endast är tillgänglig för kamratkretsen som behärskar båda språken. Melinda och Lindas citat understryker följande:

”Det blir liksom när någon inte ska förstå något. Då pratar jag assyriska till min kompis så att någon inte ska först”. (Melinda) ”Om man kanske ska kommentera någon då pratar jag assyriska för att den personen inte skall förstå”. (Linda)

Mariella känner inget behov av att blanda båda sina språk. Hon säger med en bestämd ton i rösten att hon inte skall behöva viska eller gömma sig för att berätta något personligt till en vän, utan hon anser istället att hon kan prata assyriska, vilket då bidrar till att personer som inte behärskar

språket inte förstår. Mariella beskriver även att språkanvändningen oftast medför till att man blandar båda språken. Hon ser det som en ”vanesak” och säger ”... även om mamma säger något på assyriska så svara jag på svenska, men det är omedvetet, det är inget jag tänker på”. Mariella berättar här att hon ibland pratar svenska med sin mamma som pratar assyriska med henne, men samtidigt uttrycker hon att assyriska känns mest naturligast i hemmiljön.

Informanternas resonemang visar uppenbart att modersmålet behåller en dominerande ställning genom att det är det språket som är starkast och självklarast för ungdomarnas föräldrar men även för informanterna själva. Hela intervjugruppen uttrycker att assyriska/syrianska talas mest inom hemmiljön. Detta visar att modersmålet har en stark ställning i ungdomarnas hemdomäner, i synnerhet tillsammans med föräldrarna och släktingarna. Modersmålet tycks ha en relativ stark ställning inom hemmets ramar även om svenskan ofta tycks användas parallellt med modersmålet. Inom miljöer som inte rör hemmets domän, som till exempel skolan och fritiden framträder svenska språket starkast. När det berör vilket språk man brukar i störst omfattning är samtliga informanter överens om att det är svenska. Intervjuundersökningen visar även modersmålet används beroende av samtalspartner och vart man befinner sig, vilket resulterar i att det svenska språket tycks öka då informanterna befinner sig i miljöer och sällskap där majoritetsspråket dominerar. Trots att alla inte uppfattar att modersmålet och svenskan har ett likt värde, visar ungdomarnas attityder att modersmålet har en självklar roll i hemtillvaron och svenskan har en mer självfallen och naturlig ställning i skolan och umgänget.

Användningen av språk som gruppmarkör

Ungdomarna upplever att de ibland använder språken för olika ändamål. För samtliga informanter är assyriska/syrianska språket en viktig del i deras liv, i synnerhet för att markera gemenskapen och bibehålla språket man växt upp med. Alla ungdomar tycks uppge att fördelen med att användandet av modersmålet är att man kan samtala så att andra inte förstår. Tillämpningen av modersmålet som ett personligt och privat språk visas vara ett verktyg som alla nio ungdomar använder. Mira berättar att när hon vill berätta något hemligt till hennes kompis brukar hon använda modersmålet för att ingen skall begripa vad hon säger. Att modersmålet får en funktion av ett privat kommunikationsmedel går inte att bortse.

”... Är det något privat så ska jag inte behöva viska eller gömma mig för att säga det utan jag kan då säga det på assyriska så att ingen förstår,” säger Mariella.

Mariella uttrycker här att hon använder modersmålet för att berätta något hemligt. Denna språkvalsstrategi som Mariella använder, stämmer väl överens med de övriga informanter. Ungdomarna ger även uttryck för att modersmålet också kan användas ibland när man vill markera sin gemenskap med gruppen. Detta gör de genom att oftast använda båda språken parallellt, dels avsiktligt och oavsiktligt.

Valet av svenska och modersmålet kan ibland påverkas av miljön man befinner sig i. Vistas ungdomarna hemma där modersmålet talas i större utsträckning blir assyriska/syrianska de självklarast språket eftersom hemma betraktas språket med hög status. Befinner sig informanterna utanför hemmet talas majoritetsspråket mer, men modersmålet integreras oftast i språkbruket. Varför ungdomarna förenar båda språken handlar oftast enligt dem om gruppen. I en grupp där de flesta är tvåspråkiga kan man utan hinder växla mellan språken, för ungdomar menar att alla assyriska/syrianska och svensk talande barn blandar ofta språken. Detta gör man dels för att det känns bekvämt och dels för att gruppen oftast tillämpar båda språken. Språkändvändningen för informanterna innebär att man med sitt språk markera sin gruppstillhörighet, vilket flera av våra ungdomar indirekt uttrycker. Mariella beskriver hur hon ibland omväxlande brukar båda språken för att anpassa sig till gruppen. Hon poängterar att hon absolut inte har ett behov av att bland mellan språken utan gör det enbart för att anpassa sig till sin grupp. Vanessa säger att hon använder språken för vanans skull, men även för att hon upplever att det inte finns tillräckligt med synonymer på det ena språket och känner hon att det är praktiskt att låna ord från det ena språket för att göra sig förstådd. En annan viktig tendens som framträder är att Vanessa medvetet och avsiktligt använder sitt modersmål i konversation med en kompis för att utesluta personer omkring. Denna tendens utmärks bland flera av våra informanter. Niklas säger följande: ”När man inte vill att någon skall förstå till exempel när det gäller något privat mellan mig och en annan.”

Ungdomarna har alltså inte i avsikt att exkludera de andra som inte förstår språket utan bara vara privata, men det kan uppfattas på så sätt av omgivningen. Ungdomarna förstår att det kan tolkas

så att man inkluderar de som förstår språket och exkluderar de som inte förstår språket, vilket också självfallet skapar motsättningar. För Mira handlar det främst om respekt.

Det är respektlöst att använda sig av syrianska för att frysa ut dom andra. Det ska vara tvärtom, tycker ja, man ska respektera dom som inte kan språket. De handlar alltså om respekt. (Mira)

Mariella förklarar att man exkluderar och inkluderar människor omedvetet.

Ärligt talat så gör man det av både skälen. Jag pratar ju inte assyriska för att exkludera folk, men om det är något privat så ska jag inte behöva viska eller gömma mig för att säga det utan jag kan då säga det på assyriska så att ingen förstår. Jag inkluderar personer som förstår på så sätt och vis. Jag tror att man gör det omedvetet mer än medvetet. (Mariella)

Det framkommer tydligt att språkanvändningen får en viss funktion för ungdomarna, i synnerhet i gruppen då språket oftast används som ett privat och hemligt uttrycksmedel. Detta resulterar i att språkvalet får även en innebörd i form av ett nytt kommunikationsmedel där ungdomarna endast behöver byta eller växla språk för att utesluta personer som inte tillhör gruppen. Detta leder sin tur till att gruppstillhörigheten och språket förstärks sinsemellan ungdomarna.

Negativa attityder från omgivningen/samhället

De flesta informanterna påvisade att det finns negativa attityder i samhället, i många fall har ungdomarna mött destruktiva och fördomsfulla inställningar. Även om det förekommer positiva attityder så är de inte så omfattande. Ungdomarna säger att de positiva reaktionerna som finns grundar sig på att det i dagsläget är en fördel att vara tvåspråkig. De berättar att de som ser tvåspråkigheten som något positivt är oftast personer som uppskattar och värderar språk. Vidare har deras upplevelser präglats av diskriminering, främlingsfientlighet, och särande behandling. Orre säger: ”det är många personer som skrikit fula saker till mig bara för att jag talar två språk”.

Orre berättar han att han upplevt negativa attityder från olika personer. Ett annat sammanhang där några ungdomar mött negativa attityder är i skolan. Mira tycker att det är brist på respekt från omgivningen speciellt i skolmiljön.

Det handlar om respekt, jag förstår inte att man trycker ner folk hur som helst. Det är inte roligt att känna sig liten ibland man skäms så mycket man vill bara gömma sig. Det har hänt att lärare säger att vi går i en svensk skola och ska prata svenska så att alla andra förstår. Men ibland måste jag kanske ta in syrianska, du vet ibland känner man att man måste då gå det inte att låta bli. Svenskar måste självklart respektera andras språk så som vi respekterar deras. (Mira)

Linda berättar att hon ibland känt att hennes svensklärare och andra lärare varit ganska fördomsfulla just för att hon fått bra betyg. Hon menar att de oftast uttrycker en förvåning över hennes resultatprestation då de är bättre än svenskarna i hennes klass. Detta gör att Linda ibland upplever sig missgynnad.

Även bland enspråkiga kamrater har vi märkt att de förkommer negativa attityder ifrån. Niklas upptäckte andra attityder när han började gymnasiet. När han gick i grundskolan var majoriteten av eleverna syrianer och då var det inga problem att prata assyriska i skolan/klassen. Även när han blandade språken så uppkom inga reaktioner från omgivningen. Det var det naturliga i den skolan för majoriteten var tvåspråkiga och alla hade förståelse för varandra, till och med svenskarna. Nu när han går på gymnasiet så är det annorlunda, det är mer blandat och då protesterar svenskarna mot dem som pratar andra språk. De klagar på att de inte förstår och att de har misstankar att man om att det snackas om dem. Detta skapar motsättningar mellan eleverna. Situationen blir mer motbjudande för Niklas när lärarna också påpekar att man ska tala svenska i skolan av den anledningen att det är svensk skola och de påstår även att det är obligatoriskt att prata svenska. Då upplever Niklas att de enspråkiga svensktalande har makten att bestämma över honom, det är deras regler som gäller oavsett hur han känner.

Orre är också inne på samma spår. Han anser att det förekommer mycket mobbing just på grund

av att man inte är enspråkig svensk. Han har upplevt negativa attityder.

I skolan får man alltid höra olika saker dom är så omogna. Exempel finns det killar som alltid säger turkar prata inte på erat språk prata svenska. Hur kul e de då? Bara för dom säger så fortsätter jag prata assyriska, vad tror dom egentligen.

(Orre)

Tre av informanterna säger att de har mött på både negativa och positiva attityder. De menar att det finns människor som har kunskap om tvåspråkighet och ser det som en tillgång. De som är positivt inställda tycker att det är berikande att kunna flera språk. Mariella säger följande: ”alltså människor som vet att tvåspråkigheten är bra tycker ju självklart att det är positivt”.

Men faktum är att ungdomarna har stött på fler negativa reaktioner än positiva. Men ungdomarna uppfattar själva att de negativa inställningarna som finns i omgivningen bygger på fördomar som har spridit sig till allmänheten och skapat ilska bland de enspråkiga. Många enspråkiga svenskar tror att tvåspråkiga personer inte kan prata ren svenska och att detta i sin tur kan leda till förändringar i språket. Detta kan man i alla fall uttyda från diskussionerna med ungdomarna. Nedan kan man ta del av informanternas belysande exempel.

Det är klart ja har mött på både positiva och negativa attityder. Det finns folk som inte tycker om att man är tvåspråkig. Då säger man det på ett negativt sätt. Om jag blandar in assyriskan och svenskan så anser ju dom att de är fel. Dom liksom tycker att jag inte kan använda mig av ren svenska, dom är så rädda om sitt språk. Vi alla kan prata svenska vem säger att deras svenska ska gälla för oss alla. För dom är det något negativt att man inte kan använda sig av bara ett språk, dom tänker liksom varför nöjer dom sig inte med ett språk men varför, liksom jag nöja mig inte med ett språk varför när jag kan använda båda. De är ju vissa som ser det positivt. Dom tycker att det är bra och dom lär sig ju av mig. (Mariella)

När Mariella berättar om de negativa attityder som finns uttrycker hon en irritation över dem.

Hon har flera gånger stött på personer som ser hennes tvåspråkighet som något negativt, detta gör

att Mariella blir arg och irriterad. Hon berättar att enspråkiga ser tvåspråkigheten som något negativt, men detta anser Mariella är helt fel för att hon ser det enbart som något positivt. Hon menar att hon inte skall behöva nöja sig med ett språk när hon kan bruka två språk i sin vardag.

Vissa tycker att det är jättebra med fler språk. Jag hade en lärare som tyckte att det var jättebra att vi kunde fler än ett språk. Vissa tror att ju ja att man förstår mindre bara för att man kan mer än ett språk. Ibland känns det som att man måste bevisa att man kan prata svenska för annars tror dom att man är hur svag som helst. Alltså helst på svenska lektionerna då måste man bevisa så mycket man kan. (Melinda)

Melinda uttrycker är att hon ibland känner att hon måste bevisa att hon kan det svenska språket bra, just för att hon är tvåspråkig. Hon upplever att en del personer utifrån underskattar hennes språkbehärskning enbart för att hon kan två språk. Denna negativa attityd som Melinda upplever gör att hon ibland känner att hon måste påvisa att hon behärskar båda språken bra.

Linda berättar att hon flera gånger stött på olika lärare som bemött hennes skolprestation med en häpenhet bara för att hon är tvåspråkiga och presterar bra resultat. Hon upplever ibland att hennes lärare bemöter henne negativt eftersom att de har fördomar om hennes tvåspråkighet.

Liknade erfarenheter har också Vanessa.

Ja många attityder finns det i samhället, främst att man inte kan språket när man är tvåspråkig. Dom tror att vi är underlägsna på grund av språket, dom ser sig över oss. (Vanessa)

Enligt Vanessa känner hon att enspråkiga antar och förutsätter att man inte besitter båda språken väl. Hon berättar att hon flera gånger mött på enspråkiga personer som många gånger har en överlägsen attityd gentemot henne.

Ungdomarnas uppfattningar och upplevelser av halvspråkighet

Intervjumaterialet visade sig att ingen av informanterna hade kunskap om begreppet halvspråkig.

När vi sedan frågade om de kunde tolka begreppet så uppstod några idéer kring innebörden. De flesta svarade att det innebär att man är språksvag, eller att man inte kan något språk flytande. Därefter förklarade vi vad begreppet betyder i den meningen som forskare definierar den. På så sätt kunde de sedan ta ställning i frågan, om de känner sig halvspråkiga eller om de under någon situation har känt sig halvspråkiga.

Ingen informant ansåg sig ”halvspråkig”, men de kunde känna sig så ibland. De flesta upplever sig att vara språkligt svaga när de växlar mellan språken eller letar ord för att kunna uttrycka sig. Annars uttrycker de en väldigt självsäkerhet gällande språkkunskaperna. Rami uppger här att han inte känner sig halvspråkig.

Jag tycker inte att jag är halvspråkig, jag tycker snarare att det är en tillgång som forskarna säger, men visst ibland kan man yttra sig bättre genom att använda sig av en del av det andra språket. Det beror på situationen som sagt. Men nej jag anser mig inte vara halvspråkig. (Rami)

Han menar istället att hans tvåspråkighet är en styrka och tillgång. Samtidigt berättar han att han ibland känner att han kan yttra sig bättre på de enda språket men de anser han är situationsrelaterat. När Mariella uttrycker sig om hur hon uppfattar halvspråkighetsbegreppet blir hon genast lite högljudd och irriterad över hur man kan kalla en tvåspråkig för halvspråkig. Hon berättar att hon ser språkblandningen som en anpassningsfråga och inte en svaghet.

Jag är tvåspråkig jag är inte halvspråkig. Det är en styrka och inte en svaghet. Och varför kalla det halvspråkig när man kan tala två språk. Jag vet att jag kan behärska båda språken. Jag blandar ju språken för att jag känner för det. Om jag vill och kan det så gör jag ju det, varför inte? Det handlar om en anpassningsfråga. Om det gör det enklare att blanda språken och jag gör mig förstådd varför inte? (Mariella)

Melinda berättar att hon kan uppleva sig halvspråkig ibland, då hon blandar båda sina språk. Men samtidigt menar Melinda att hon blandar språken omedvetet och ibland för att hon inte hittar ordet på det ena språket, då blir det praktiskt enligt henne att säga det på det andra språket.

Ja lite grann, jag växlar ju språken. Det kan vara negativt ibland, vissa blandar ju språken för att dom inte kan då tar dom andra språket, vissa är duktiga och kan anpassa sig beroende på situationen. För mig blandar jag ord för att det bara blir så, så jag känner mig inte halvspråkig. Ibland när man blandar språken så tänker man inte på och vissa ord hittar man inte direkt då säger man det på det andra språket. Jag kan liksom språken så bra så möjligt. (Melinda)

Vanessa berättar här att hon kan förstå forskare som tänker på det sättet. Hon hänvisar till situationer då det uppstår känslor av att vara halvspråkig, samtidigt anser hon att det in betyder att man inte kan uttrycka sig.

Nej det är jag inte men jag förstår att man kan tänka så, men samtidigt känner jag inte att det är för att man inte kan uttrycka sig. Det är ju inte bara för att man inte behärskar språken fullt ut. Man har flera språk att välja mellan. När man pratar med en person som kan två språk är det lättare att kommunicera... okej nu låter det lite som om de är att jag inte kan uttrycka mig för att jag måste använda mig av två språk... men nej jag ser det inte så ... jag vet inte. (Vanessa)

De flesta tycker att det är ett absurt begrepp. De tycker att begreppet har en negativ klang så de vill inte betraktas som halvspråkiga och argumenterar emot det i intervjuerna. Samtliga ungdomar anser att begreppet halvspråkighet var fel och anser att det inte hör till deras tvåspråkighet eftersom de behärskar båda språken bra.

När man frågar ungdomarna om de har upplevt sig halvspråkiga i någon situation så kan man tolka att alla ungdomar har varit med om situationer som har hämmat deras språkliga självförtroende, i alla fall för stunden.

Ja ofta i skolan jag tror på grund av lärare för att när jag inte förstår något på svenska och jag brukar då fråga min kompis så att hon kan förklara på syrianska, så att jag vet vad de betyder så att jag kan svara läraren och då kan jag känna mig

halvspråkig. (Mira)

Jag har inte upplevt mig själv halvspråkig, för jag tycker inte tycker att det låter normalt ens. När folk säger att man är född med ett annat språk än svenska och inte kan lära sig ett annat språk fullt ut så har dom fel... jag tror faktiskt att jag kan lära mig svenska bättre än en svensk för har lättare att ta till mig språk jag kan Jag har inte upplevt mig själv halvspråkig, för jag inte tycker att det låter normalt ens. När ju använda mig av flera språk. Mitt ordförråd är säkert mycket större. Jag har det lättare att uttrycka mig eftersom jag kan använda mig av mer än ett språk.

(Mariella)

Man kan läsa av att Mariella känner frustration och måste uppvisa att hon är tillräcklig. Hon försöker även bevisa att hon som tvåspråkig är överlägsen de enspråkiga och inte tvärtom. Hon ger uttryck för att hon inte anser att begreppet halvspråkighet låter normalt och avvisar det direkt. I intervjun med Mariella kan man även tyda att hon går i försvarsställning gällande begreppet och jämför sitt ordförråd som hon anser är större än en enspråkig med enspråkigas ordförråd.

Till skillnad från Mariella menar Linda att hon i vissa situationer känner sig halvspråkig gällande det assyriska språket.

Ibland när jag pratar assyriska med någon så kan jag inte uttrycka mig som dom och måste blanda in svenskan, då känner jag att jag inte är lika bra som dom och då känner jag att är halvspråkig. Det är just för att man snackar det så sällan så kan man det inte lika bra längre som man egentligen borde kunna. (Linda)

Här kan vi finna en avvikande tendens, där Linda påpekar att hon ibland hyser en osäkerhet inom modersmålet, medan de resterande ungdomarna relatera sin osäkerhet till svenska språket.

Melinda berättar att hon ibland upplever sig halvspråkig då hon blandar språken. Hon berättar att hennes föräldrar tycker att man inte ska blanda språken. Melinda menar här att hon anser att hennes föräldrar har rätt, eftersom det är lätt att både språken inte talas korrekt när man blandar

dem mycket.

Samtliga ungdomar menar att det inte upplevt sig direkt som halvspråkiga. De berättar bara att vissa situationer när enspråkiga påpekar deras tvåspråkighet eller språkblandning medför att de kan uppleva sig som halvspråkiga. Men samtidigt konstaterar de att det är på grund av de enspråkigas oförståelse för flera språk som gör att de bemöter tvåspråkigheten med trångsynthet och oförståelse.

Osäkerhet och ambivalens

När man frågar ungdomarna om de i någon situation känner sig eller har känt sig språkligt osäkra så får man olika svar. I deras svar kan man tyda att det är situationsbundet på så sätt att man relaterar osäkerheten till de specifika situationerna.

Mira säger att hon inte upplevt någon form av osäkerhet någon gång. Hon är nöjd, glad och alltid lika positiv. Hennes bror Rami tänker ett annat perspektiv av språklig osäkerhet.

Det är väl när man kanske träffar en främling första gången och inte vet vilket språk man ska tala. Språket är ändå det mest privata för dom flesta och man vill inte överskrida den gränsen. Ofta måste jag börja med att lyssna på en person för att kunna språkligt bemöta honom.

Rami berättar här att han upplever sig osäker enbart när han för första gången skall samtala med någon.

Orre, Johan, Linda och Vanessa känner ingen osäkerhet heller. Deras svar på frågan var spontana samt väldigt korta och bestämda. De hade ingen tvivel alls kring detta.

Niklas tar sig tid att tänka och säger därefter att han känner sig osäker ibland. Han menar att när man använder både det första och det andra språket konstant så lär man sig inte tillräckligt mycket vare sitt i modersmålet eller majoritetsspråket. Han uttrycker sig på följande sätt:

Ja ibland när man använder båda språken mycket så lär man sig ändå inte så mycket. När man pratar med en svensk till exempel kan man inte det ord som man kanske vill använda och samma sak med assyriska. Man kan alltså inte uttrycka just det ord som jag kanske vill använda. Vissa ord eller uttryck finns inte, och då känns det osäkert tycker jag.

Niklas finner alltså svårigheter med att hitta de ord och begrepp som han är i behov av för sin kommunikation i både assyriska och svenska. Han menar också att somliga ord och uttryck inte finns i ordförråden.

Mariella uttrycker sig aggressivt när hon säger att det alltid känns bra för henne. Hon menar att språk är makt och eftersom hon har tillgång till två språk så har hon mer makt än de som är enspråkiga. Av den anledningen skulle hon aldrig känna sig osäker, utan snarare överlägsen. Mariella säger: ”Jag kan ju använda mig av flera språk och då kan jag inte känna mig osäker för det är ju andra som inte förstår mig. Det är tvärtom egentligen, det är makt.”

Det intressanta är att Mariella vänder på situationen och förklarar de andra som mindre kunskapsrika, med detta höjer hon upp sin egen ställning som tvåspråkig.

Melinda kunde med det samma medge att hon har varit med om situationer som fick henne att känna tveksamhet gällande sitt språkbruk. Hon berättar att lärare och specifikt svensklärare har bidragit till att Melinda känner sig språkligt svag. Vid flera tillfällen när hon samtalar med lärare har hon märkt att de medvetet anpassat sitt språkbruk till en lägre nivå för att göra sig förstådda. De tror inte att Melissa inte är kapabel till att förstå dem om de talar i normal takt på en lämplig nivå. Här menar Melinda att människor utgår främst från de yttre attributen.

Det är också när man när man handlar och är på stan då pratar dom lite tydligare, dem kanske tänker att hon kanske inte kan lika bra svenska. Jag ser ju inte svensk ut så man blir behandlad ibland som att man inte kan så bra svenska.

Det uppenbart att tvåspråkighet framstår som något helt naturligt för alla nio ungdomar. De avger alla en positiv syn på deras tvåspråkighet vilket kan bero på att de bor i en ort där många människor är tvåspråkiga. Samtidigt som de utstrålar självsäkerhet framträder även en osäkerhet inom dem. I vårt intervjumaterial framkommer det att samtliga informanter känner sig trygga med sin tvåspråkighet. Men det uppkommer också att ungdomarna har ambivalenta känslor i sina uppfattningar till olika förhållanden. De är mycket medvetna om sin tvåspråksbehärskning, samtidigt som de uttrycker att det svenska språket tar allt mer plats i vardagen. Samtliga ungdomar menar att de nu tycks tala svenska mer än assyriska/syrianska. Intervjumaterialet visar även att tvetydigheter och ambivalenta känslor präglar ungdomarnas tankar och funderingar. Det kommer ofta till uttryck i deras berättelser om föräldrarnas inställning till deras tvåspråkighet och deras egen attityd till språken.

De gillar ju inte det... de föredrar att jag pratar assyriska just för att man pratar ändå väldigt mycket svenska vardagligt, då tappar man själv språket. Det är ju det som har gjort att man inte kan assyriskan så bra nu, jag använder ju svenskan mycket mer då blir det ju så att man försummar assyriskan. (Linda)

De är väl medvetna om språkets betydelse och poängterar att deras tvåspråkighet gynnar dem. Samtidigt vet de med sig att språkbehärskningen betyder mycket i det land de lever och verkar i. Vanessa uttrycker sig ambivalent om första och andra språket. Hon berättar att hon gärna vill kalla svenskan för sitt första språk just för hon anser att det språket kommer ge henne bättre jobb och framtid. I sitt berättande uttrycker hon en kluven känsla som oftast kommer i uttryck av en hel del ” Jag vet inte... ” och ” jag skulle nog vilja säga...”

Alla ungdomar är fullt medvetna om att det svenska språket är viktigt för att det skall ha tillgång till samhällets erbjudande. Vanessa och Linda uttrycker sig och förhåller sig mer till svenskan för att de känner att det språket har större betydelse för dem än modersmålet. De berättar att de gärna kallar svenskan för deras första språk eftersom den har en mer dominerad ställning i vardagen samtidigt som de nämner att de även har ett till språk som de gärna vill behålla och inte försumma.

Niklas berättar att han att det finns människor som ser tvåspråkigheten som något negativt. Han förklarar det på följande sätt: ”De tror att vi snackar skit om dem och då tittar de snett på oss.” Han fortsätter att berätta om situationer då han pratar sitt modersmål för att andra omkring inte skall förstå. Det leder oftast till folk omkring antar att de pratar skit om dem, fastän det inte är så i själva verket. Även Orre berättar om en liknade upplevelse som många gånger medfört till att han känner sig ambivalent och osäker. Han beskriver att han flera gånger mött på fördomsfulla personer som anser att man enbart skall tala svenska i Sverige. Detta blir Orre upprörd över. Han anser att alla individer bör ha en större förståelseförmåga och sluta vara så fördömande. Mira som ser sin tvåspråkighet med optimism ger även hon uttryck för en ambivalens i sin inställning till sin tvåspråkighet. Hon är glad och stolt över sig själv för att hon behärskar mer än ett språk. Hon anser sig respektera det svenska språket men får ingen respekt tillbaka. Detta relaterar hon till skolan. Hon syftar på en specifik situation i klassrummet där hennes lärare yttrade att i en svensk skola skall vi tala svenska. ”Svenskan måste självklart respektera andra språk så som vi respekterar deras språk,” säger Mira.

Detta säger Mira samtidigt som hon uttrycker en osäkerhet till sitt förhållande av tvåspråkighet. Mariella säger sig var tacksam och stolt över sitt behärskande av två språk. Samtidigt är hon medveten om att svenskan mer och mer tagit över vardagsspråket vilket gör att hon ibland kan känna sig kluven i sitt förhållningssätt till modersmålet.

När vi betraktar de nio tvåspråkiga ungdomar uppger de, förutom Johan att de ibland känner sig ambivalenta i förhållandet till deras två språk. De är fullt medvetna om att svenska språket har tagit en dominerande ställning i deras vardag. Dels anser de att språket kommer ge dem bättre möjligheter och dels antyder de att svenskan numera har kommit att framträda starkast i olika interaktions möten. Samtliga ungdomar i intervjuundersökningen säger sig även var medvetna om att de finns många som inte alltid ser tvåspråkigheten som en resurs, vilket bidrar till att dem ibland ifrågasätter sin tvåspråksbehärskning. De flesta informanterna ger uttryck för att det ibland kan känna sig kluvna i bruket av båda språken, eftersom det vet med sig att många betraktar deras tvåspråkighet som en svaghet istället för en styrka eller snarare som en bra merit som några av dem uttrycker det som.

Ungdomarnas syn på framtiden

Alla nio informanter befinner sig i en händelserikt fas i livet, där tankar om framtiden inte går att bortse från. De flesta av dem ser framtiden som något positivt samtidigt som några uttrycker en oro inför framtiden. En del av informanterna tänker på att framtiden närmar sig och viktiga val måste göras. De uttrycker även en oro inför de val som några snart skall fatta. Rami berättar att han efter gymnasiet har funderat på att studera till datatekniker. Han har länge haft ett intresse för data och teknik, och menar därför att han kommer att studera med en gång. Han tillägger även att han anser att det är onödigt att vänta eller jobba innan man påbörjar sin akademiska utbildning. Mariella uttrycker en positiv inställning för framtiden, samtidigt som hon är fullt medveten att framtiden närmar sig och det tycker hon är spännande och nervöst. Hon har redan bestämt sig för vad hon skall göra efter studenten. Mariella har beslutat sig för att läsa till advokat. Hon menar att det är ett yrke som hon länge velat bli och hon tror att det passar hennes bestämdhet och envishet utmärkt. Hon berättar även att hon känner att denna nya fas upplevs som skrämmande eftersom man inte vet vad som väntar en. Mariella uttrycker även en lättnad över att hon har ett mål som hon bestämt sig för att fullfölja, vilket medför till att hon samtidigt känner sig trygg och lugn. Johan förhåller sig mer till nuet och känner att det är för tidigt att tänka framåt: ”Jag har inte tänkt på framtiden, det känns för långt borta liksom”.

Johan uppger att han ser framtiden som något stort men också ett steg som äldre personer bör ägna funderingar åt. Han känner endast att han vill ta en dag i taget och leva i nuet istället för att ägna tankar och funderingar åt framtiden som känns alldeles för långt bort för tillfället. Även Melinda berättar att hon inte ägnat så mycket tankar åt framtiden, hon vet dock att hon vill tillämpa sina goda språkkunskaper i något som hon brinner för. ”Jag kanske vill resa utomlands och plugga mer språk.” Hon anser att språk är kunskap som ger människor goda möjligheter. Mira medger att hon inte tänkt så mycket på framtiden. Det enda hon funderar på idag är övergången från grundskolan till gymnasiet. Hon tycker att det skall bli spännande, roligt och nervöst. Hon nämner även att hon tycker att det ska bli roligt att byta skolmiljö just för att hon börjat tröttna på den nuvarande skolan hon går i. Orre har inte heller ägnat tankar åt framtiden. Han vill ta en dag i taget och fokusera sig på nuet och fotbollen som han ägnar mycket fritid åt. Linda däremot upplever en oro inför framtiden. Hon berättar att det är en ny fas som är spännande men också skrämmande. Linda har redan bestämt sig för att bli läkare. Trots att hon är

17 år upplever hon redan en viss oro inför antagningsbeskeden:

”Det hela känns som om det hänger på en tråd och man är inte garanterad en plats.”

Men trots sin oro utstrålar Linda en självsäkerhet och lugn för att hon är fast bestämd att bli antagen på läkarlinjen. Niklas berättar att han är säker på att han vill studera på högskola men har inte bestämt sig för vad han mest är intresserad av. Han känner sig inte oroad eller nervöst utan tar det beslutet när det närmar sig. Allra mest orolig för framtiden är Vanessa som helst vill bli lärare. Hon är nöjd med sitt framtida val och vet att hon vill flytta till en annan stad för att plugga, samtidigt som hon uttrycker en oro inför hennes betyg. Hon är inte riktigt nöjd med hennes skolprestation och hyser bekymmer för att behöva höja betygen. Dessa känslor Vanessa hyser tror hon beror på hennes egna höga krav.

Samtliga intervjuade ungdomar anser att tvåspråkighet ökar kommunikations och förståelseförmågan. De flesta uppger att tvåspråkighet är betydelsefullt. Den ger enligt ungdomarna fördelar och möjligheter i kommande yrken som värdesätter språkkvalifikationer. Rami anser sig ha möjligheten till att kommunicera med människor världen över. Linda som förhoppningsvis skall studera till läkare vill kunna använda sina kunskaper i assyriska för exempelvis samtala och förklara till någon patient som kanske inte behärskar svenska. För Mariella som är fast besluten att komma in på juristutbildningen ser sin tvåspråkighet som något värdefullt. Melinda avser att dra nytta av sin tvåspråkighet om hon beslutar sig för studier utomlands. Förutom detta uttrycker även informanter att de har möjlighet att kommunicera med flera människor i olika delar av världen och anpassa sig till olika situationer.

Slutdiskussion

Det övergripande syftet med vår studie har varit att belysa ungdomarnas subjektiva uppfattning av sin tvåspråkighet och hur samhällets påverkan bidrar till deras inre och yttre konflikter de

stöter på. I vår diskussion vill vi lyfta fram och diskutera vår undersökning samt tolka och koppla det till den tidigare forskningen.

Otterup har i sin undersökning intervjuat flerspråkiga ungdomar där resultatet visade sig vara väldigt positivt. Ungdomarna i hans undersökning hävdade att deras flerspråkighet gynnar deras vardag och framtid. I vår undersökning kan vi finna liknande uppfattningar bland våra informanter, där samtliga ser sin tvåspråkighet med optimism. Enligt Otterup anser han att flerspråkiga ungdomar har en hög språklig kreativitet och kan anpassa sitt språk efter olika situationer och samtalspartner. Den tanke som Otterup delger är något vi instämmer med. Även i vår undersökning hävdar ungdomarna att de har möjlighet till att anpassa sig till olika situationer och med olika samtalspartner. Detta vill vi understyrka med Mariellas citat, ”jag kan anpassa mig helt enkelt”.

Ladberg beskriver att många människor har föreställningen att språk hindrar varandra och konkurrerar varandra, vilket alltså inte stämmer enligt vår undersökning. Därmed säger hon att forskningen inom området har kunnat konstatera att språk inte hindrar varandra utan snarare tvärtom ju fler språk man kan desto lättare blir man mottaglig för ett nytt. Detta resonemang går att koppla med våra informanternas inställning till sin tvåspråkighet. Mariella säger: ”vi som kan två språk är duktigare på att ta till oss nya språk det märker man i skolan när vi har språkundervisning, och även med kompisar som pratar andra språk” Ungdomarna har visat en stark tro på att de i frågan har det mer gynnsamt i och med att de kan fler språk och har lättare att ta till sig ytterligare ett språk. Precis som Ladberg menar vår undersökningsgrupp att det är berikande att kunna fler språk. Rami i vår undersökning säger följande, ”de e ju så ju mer pengar man har ju rikare är man o samma gäller för språk ju mer språk man kan desto rikare är man”. Enligt Rami är språk berikande och detta motsvarar de resterande informanternas uppfattningar om flera språk.

Precis som Otterup skriver även Håkansson att tvåspråkiga individer har alltid möjligheten att välja språk beroende på situation och samtalspartner. Håkansson hänvisar till en studie som gjorts av Sally Boyd. Undersökningen visade att ungdomarna föredrog att använda modersmålet med föräldrarna och svenskan med syskon och vänner. Detta vill vi koppla till vår undersökning,

där även vårt material påvisade att modersmålet dominerade mest i samtal med föräldrar och släkt, medan svenska föredras i kamratgruppen och i skolan. Börestam och Huss betonar även dem att tvåspråkiga individer har flera valmöjligheter gällande språk. Informanterna i vår studie uttrycker att dem möjligheten att välja språk och anpassa sitt språk till olika situationer, vilket visar några ungdomar ger uttryck för en överlägsen attityd i jämförelse med enspråkiga individer. Vanessa i vår undersökning uttrycker sig på följande sätt: ”det känns som om jag har en fördel, det känns som jag är lite över dem, (skrattar)... jag kan anpassa mig mer”. Samtliga ungdomar ser enbart fördelar med sitt behärskande av två språk, de hävdar att de har ett större ordförråd, bättre möjligheter och gynnande framtid.

Faridmogghadam och Kilinc har i sin studie undersökt hur bland annat elever med invandrarbakgrund uppfattar sin tvåspråkighet. Precis som våra informanter ser även deras undersökningsgrupp sin tvåspråkighet som något positivt. Ungdomarna ansåg att deras modersmål var det viktigaste språket, och detta kan vi relatera till vår studie där vi kan finna avvikelser, där några av våra informanter ger uttryck för att svenska språket är viktigare för dem. Vanessa säger ”svenskan är ändå det som kommer ge mig ett jobb och en bättre framtid så ser jag det i alla fall”. Till skillnad från informanterna i Faridmogghadam och Kilinc studie anser några av våra informanter att svenskan är viktigare, samtidigt som de berättar det kan vi tolka en osäkerhet i deras uttryck. Vi kan i vårt resultat tyda att några ungdomar ser svenska språket som mer väsentligare för dem, då i synnerhet för deras framtid.

Norrback har i sin artikel intervjuat en finsk grupp, där alla ungdomar betonade vikten av att språk medför till en gemensam grupptillhörighet. Detta menar han går att tolka som en markör för att visa gemenskapen i gruppen. En liknade tendens kan även vi tolka i vårt material, där flera av våra informanter använder språket och då i synnerhet modersmålet att markera grupptillhörigheten. De visar sig att ungdomarna ibland använder språken för olika ändamål, där man kan tolka att modersmålet framförallt utgör ibland en form av ett privat språk. Samtliga informanter berättar att modersmålet ibland används för att utesluta andra personer så att dem inte förstår vad som sägs. Detta tyder vi som att modersmålet får en roll av ett privat språk där användningen oftast sker i den utsträckning så att personer som inte besitter språket inte begriper.

Samtidigt som ungdomarna uttrycker sig positivt uppkommer det även klivna känslor till sitt förhållande av två språk, vilket orsakats av samhällets bemötande. Detta kan relateras till att de flesta informanterna många gånger ifrågasätter sin tvåspråkiga kompetens och upplever en osäkerhet.

Den realitet som våra informanter har att leva och förhålla sig till resulterar ibland till att ungdomarna upplever ambivalens, dels för att de befinner sig i skärningspunkten mellan majoritetsbefolkningens språk och föräldrarnas språk. Skolan och samhället har många gånger bemött ungdomarna med oförståelse och en fördömande inställning, vilket bidragit till att några av informanter ibland känt sig osäkra och halvspråkiga.

Denna undersökning som vi genomfört har visat att undersökningsgruppen ser sin tvåspråkighet som något positivt, där alla ger uttryck för fördelar som deras tvåspråkighet bidrar till. Resultatet av studien visar tydliga tendenser. Överlag känner sig ungdomarna språkligt säkra men inte i alla sammanhang. De situationer som ungdomarna har dåliga erfarenheter av är just sådana som skapar osäkerhet. Orre vår informant säger: ”det kan va liksom när folk kommentera en bara för att man pratar två språk och uttrycker sig att dem inte gillar det”. Här kan det uppstå känslor av att man är språkligt otillräcklig. Detta leder till att ungdomarna känner frustration mot den språkliga majoriteten och motvilja till språket. Ladberg säger att en människas känsla för ett språk har anknytning till personens känslor för gruppen och kulturen. Känslorna är i sin tur inte riktade mot språket i sig utan snarare mot den specifika gruppen och kulturen. Detta uppkommer alltså av de attityder och fördomar som finns i omgivningen, vilket vi också kan bekräfta i vår studie. Trots att vi kan tyda osäkerhet och frustration hos ungdomarna är optimismen för den egna tvåspråkigheten och dess fördelar större än vad vi förväntat.

Efter studiens gång vill vi slutligen uppmärksamma er på att vi har många gånger som tvåspråkiga personer haft en osäkerhet gällande språket, vilket vi också antog att vår undersökningsgrupp skulle ha. Våra upplevelser av tvåspråkigheten har inte alltid vara optimistiska. Anledningen antar vi är att vi länge har under vår uppväxt bott i områden där tvåspråkigheten inte anses som normalitet. Vår undersökning visar att ungdomarna upplever mer säkerhet än osäkerhet. Kanske bidrar deras uppfattningar till att de alla är bosatta i ett område där tvåspråkigheten är majoriteten. Frågan är alltså, känner ungdomarna osäkerhet eller upplever de

inte det? Är det tid, ålder och rum som avgör individens upplevelser? Det går att spekulera mycket kring frågorna. Kanske är det så att det är en försvarsmekanism som driver ungdomarna att tro sig vara säkra, eller så är de helt enkelt säkra. Denna fråga är väldigt komplex men värd anser vi, att vidareundersöka.

Det finns mycket forskning om tvåspråkighet. Det vi kan tillägga i forskningen är den subjektiva självbilden tvåspråkiga ungdomar har. Här framkommer det känslor av säkerhet, osäkerhet, ambivalens och stolthet. Dock vill vi belysa en aspekt som kan ha påverkat vårt resultat.

Informanterna är självvalda ungdomar av oss då vi visste att dessa vara diskussionsvilliga och verbala, vilket kan ha påverkat resultatet. Resultatet kan ha sett annorlunda ut om vi inte visste vilka informanterna var.

Avslutningsvis vill vi poängtera att dessa ungdomar som utgör vår undersökningsgrupp har en värdefull bakgrund där deras språk utgör en stor och berikande kompetens. Förhoppningsvis inser samhället den berikelse dessa ungdomar besitter och värderar deras språkkvalifikationer.

Litteraturförteckning

Bäckström Lerneby, Johanna (2003-03-18) Artikel – *Flerspråkiga har gott om fördelar*. Doktorsavhandling. *De här ungdomarna har en hög språklig kreativitet*. Göteborg Posten

Börestam, Ulla, Huss, Lena, (2001) *Språkliga möten Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Studentlitteratur, Lund

- Ekholm, Mats, Fransson Anders (1994) *Praktiskt intervjuteknik*. Norstedts Förlag.
- Håkansson, Gisela, (2003) *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Studentlitteratur, Lund
- Harding, Edith, Riley, Philip (1994) *Den tvåspråkiga familjen En handbok i tvåspråkighet*. Förlaget Påfågeln Uppsala
- Johansson, Charlotte, (2000) *Flerspråkighet i ett mångkulturellt klassrum? Några flerspråkiga elevers förhållningssätt till språklig och kulturell mångfald*. Uppsala
- Ladberg, Gunilla (1994) *Tala många språk*. Carlsson Bokförlag, Stockholm
- Otterup, Tove, (2005) *"Jag känner mej begåvad bara" Om flerspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde*. Göteborg
- Parszky, Ing-Marie, (2002) *Yalla-det är bråttom*. Studentlitteratur, Lund
- Red. Sjögren, Annick, Runfors, Ann och Ramberg Ingrid (1996) *En "bra" svenska? Om språk, kultur och makt*. Stockholm.
- Skuttnabb-Kangas, Tove, (1981) *Tvåspråkighet*. Lund
- Tingbjörn, Gunnar (1985) *Barnen, föräldrarna och språken*. Stockholm
- Faridmogghadam, Elahe, Klinc, Inci (2004) *Tvåspråkighet hos barn med invandrar bakgrund-språkbyte och språkbevarande i Sverige*. C-uppsats i pedagogik. Framlagd vid Södertörns högskola
- .

Bilaga

Intervjuguide

1. Vilka språk talar du?
2. Vad betyder tvåspråkighet för dig?
3. Anser du dig själv vara tvåspråkig?
4. Vilket anser du är ditt första språk? Varför?
5. Vilket språk känns mest enkelt och naturligt att tala till vardags?
6. Vilket språk anser du att du behärskar bäst?
7. Hur viktigt är ditt första och andra språk för dig?
8. Vilka för- respektive nackdelar anser du att du har med att vara tvåspråkig?
9. I vilka situationer tycker du att det är en tillgång att vara tvåspråkig?
10. I vilka situationer känner du dig osäker?
11. Hur känns det att vara tvåspråkig i förhållande till enspråkiga individer?
12. I vilka situationer och med vilka samtalspartner använder du assyrianskan/syrianskan respektive svenskan?
13. I vilka situationer blandar/växlar du ditt första – och andra språk?
14. När använder du språket föra att exkludera och inkludera människor?
15. Vad har dina föräldrar för inställning till när du växlar mellan språken?
16. Vilka attityder har du som tvåspråkig mött från omgivningen/samhället?
17. Vet du vad begreppet halvspråkighet betyder?
18. Känner du dig halvspråkig?
19. Har du i någon situation upplevt dig själv som halvspråkig?
20. Hur känns det inför framtiden? Känns det roligt, spännande eller nervöst?
21. Hur tror du att din tvåspråkighet gynnar din framtid?